БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1955 МАРТ 9 СРЕДА № 50 (3244)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединге соңгулдаларның түннелдериниң дугайында ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединге соңгулдалар талазы-биле хоорай соңгулда комиссиязының дыңнадыы (1 арын).

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң 1955 чылдың февраль 27-де соңгуттурган депутаттарының дańзызы (1 арын).

Москвачылар бүдүрүлгениң чаа курлавырларын ажылдадып киирип турар (1 арын).

Кызыл хоорайга болган байырлыг хурал (1 арын).

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар (2 арын).

А. Вишняков.—Ажылчын ацгы—совет нитилелдиң кол күжү (2—3 арыннар).

А. Аранчаа.—Профэвилеллериниң кулуқу организацияларының ажылынга улуртулганы эвилжидер (3 арын).

Н. Тымчук.—Мурнакчы чоннаачыларның ажылының дуржулгазын нептередир (3 арын).

Д. Сюрюн оол.—Нитициң мал ажылын хөгжүдери дээш демиселде (3 арын).

А. Шатилов.—Делегейде болуп турар чоруктарның дончуулалы (4 арын).

АГИТАЦИЯ АЖЫЛЫНЫҢ ЧЕДИИШКИННЕРИН БЫЖЫГЛААР

Февраль 27-де болуп эрткен РСФСР-ниң Дээди Совединге болгаш ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтеринге соңгулдалар болза, социалистиг демократияның тиилелгезиниң чайыннанчак арыннарының бирээзи болган. Ол соңгулдалар коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң улусчу блогунуң долу болгаш бүрүн тиилелгезин көргүскен. Болуп эрткен ол соңгулдалар «Мал ажылының продуктуларын бүдүрериң көвүдедир дугайында» СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлеринге сорук киргеи бистиң областың ажылчы чоннарының политиктиг болгаш бүдүрүлгечи бедик идепкейиниң база организастыг чоруунуң байдалынга эрткен. РСФСР-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга соңгукчуларның 99,97 хуузу киришкен. Оларның 99,87 хуузу коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң блогунуң кандидаттары дээш бадылааннар. Чер-чер Советтеринге соңгулдалар база ол ышкаш организастыг болгаш соңгукчуларның депутаттарның кандидаттары дээш чангыс эпсеткилдиг бадылаашкыннарын бергени-биле эрткен.

Совет демократияның ол кайгамчык улуг тиилелгезинге соңгулда мурнунуң агитация ажылы шиитпирлиг ужур-дузалыг болганы чугаажок. Областың ажылчы чоннары соңгулдаларга аллар болдурган социалистиг чарыштың чер болганга калбарткан болгаш эвазы эвес түннелдер чедип алдынган.

Соңгулда мурнунуң кампаниязының үезинде области 4800 хире агитаторларны каттыштырып турар 354 агитколлективтер, 191 агитпунктулар ажылдап турганнар. Агитколлективтериң агитаторлары совет улустуң эрге-ажыктары-биле бүрүн аңгы-чаа Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың шиитпирлерин, оон иштики, даштыкы политиказын соңгукчуларга калбаа-биле таныштырганнар. Ол ышкаш дешитиргеи кандидаттарны дээш агитация ажылы база күштүү-биле калбарган турган. Ол чоруқ кандидаттарның ажыг-чорудулгазын соңгукчулар эки билип алырынга, оларны дээш бадылаашкынны бээрге улуг-биле дузалаан.

Агитаторлар соңгукчулар оргузунга агитас-массалыг ажылды чедиишкиниг чоруткаының түннелинде соңгулдаларның хүнү — февраль 27-де соңгукчулар соңгулда участоктарынга организастыы-биле келгеш, коммунистериң болгаш партия кежигүнү эвестериң улусчу блогунуң кандидаттары дээш бир эп-сеткилдиг бадылааннар. Бай-Тайга, Өөрү, Тес-Хем, Эрзин районнарынга хүндүскүнүң 9—12 шакта-ла соңгукчулар шупту бадылаан, соңгулдага 100 хуу киришкеннер.

Соңгулда кампаниязының үезинде дыка хөй агитпунктулар боттарының ажылын эжиктиккеннер. Каа-Хемниң Сарыг-Септе № 1 агитпункт (эргелекчизи эш Яковлева) агитпунктуну солуннар, номчар, стол кырының ойнаар херектелдери-биле көрүштүг дерип, соңгукчуларга лекция, беседа, номчулга, концерт чүүлдериг доктаамал чорудуп, агитаторлар-биле үргулчунуң харылаазын быжыдып, айтырыг, харыы кежээлерин организастап турган. Кызыл хоорайда № 3 агитпункт (эргелекчизи эш Петров) соңгулда үезинде эки ажылдаан, оон агитаторлары быжыглаан участоктарынга агитация ажылын эки тургуекан, соңгукчуларның бажыннарынга үргулчу барып, номчулга, беседаны чорудуп, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин соңгукчуларга тайылбырлап, агитпункт-биле доктаамал харылзааны тургускан болгаш соңгулда участогунуң ажылынга улуг дузаны чедиргеннер. Ол агитпунктуңуң агитаторлары эш-тер Михайлова, Серенмза, Еремеева, Симакова олар соңгукчуларның мурнунга улуг авторитетти чаалап алганнар. Агитаторларның ажылынга ында «Агитатор» деп ужурлуг-даа.

Кызыл хоорайга болган байырлыг хурал

Март 7-ниң кежээзинде Кызылдың Сталин аттыг Культура бажыны хөй кижилиг болган. Анаа болган байырлыг хуралга Кызыл хоорайның бүдүрүлгелериниң мурнакчылары, башкылар, эмчилер, өөредилге черлериниң төлөлекчилери болгаш хөй-ниити организацияларының төлөлекчилери чыылганнар.

Делегейниң хереженнер хүнү—март 8-ке холбаштыр болган байырлыг хуралды СЭКП-ниң Кызыл хоорай комитетиниң бирси секретары эш Анкудинов ажыткаш, март 8-ти холбаштыр чыылганнарга изиг байыр чедирип, кыска сөс чугаалаан.

Делегейниң хереженнер хүнү март 8-тиң дугайында илеткелди ажылчы чоннар депутаттарының Тыва область Совединиң күүскомунуң даргазының орлакчызы эш Анчима кылган. Эш Анчима болгунуң илеткелинге совет хереженнериниң бистиң чуртувуска коммунизм тургузуушкуну дээш демиселге киржилгезиниң дугайын, улустар аразынга быжыг тайбың дээш демиселге оларның ролюнуң дугайын онзалап чугаалаан. Областың экономика, культура болгаш ажыг-агый хөгжүдезиниң хереңге бистиң областың ажылчы хереженнериниң идепкейлиг киржилгезиниң дугайын илеткелчи чугаалаан.

Бойырлыг хуралга облполиклиниканың эргелекчизи эш Гончаренко болгаш башкы эш Плюснина олар байыр чедиргеннер.

Хоорайның пионерлериниң төлөлекчилериниң чедирген байырын хуралдың киржикчилери үүлбес адыш часкаашкыны-биле хүлээп алган.

Хуралдың соонда область театрының артистери шин көргүскен.

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединге соңгулдаларның түннелдериниң дугайында

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединге соңгулдалар талазы-биле хоорай соңгулда комиссиязының дыңнадыы

Хоорайның соңгулда комиссиязынга ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединге соңгулдаларның түннелдериниң дугайында долу медээлер бүгү-ле округтарның соңгулда комиссияларындан келген.

Ажылчы чоннар депутаттарының хоорай Совединиң депутаттарының соңгулдаларының талазы-биле бүгү-ле участоктарның соңгулда комиссияларындан алдынган медээлер ёзугаар алырга, бүрүткетирген соңгукчуларның ниити санының 99,94 хуузу соңгулдаларга киришкен.

Бүгү-де 77 соңгулда округтарының тала-биле бадылаашкынга киришкен соңгукчуларның ниити санының 99,58 хуузу коммунистериң болгаш партия кежигүнү эвестериң улусчу блогунуң кандидаттары дээш бадылаан, бадылаашкынга киришкен соңгукчуларның ниити санының 0,42 хуузу депутаттарның кандидаттарынга удур бадылаан.

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединге соңгулдаларның талазы-биле хоорайның соңгулда комиссиязы.

Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң 1955 чылдың февраль 27-де соңгуттурган депутаттарының дańзызы

Аранчаа Ахмед Ламаачапович — Колхоздуң № 1 округу.

Шушунов Борис Александрович — Городскиниң № 2 округу.

Никифорова Лидия Георгиевна — Коммунальныйның № 3 округу.

Ондар Доржу Былдый-оолович — Степнайның № 4 округу.

Гневышева Валентина Алексеевна — Пушкиниң № 5 округу.

Гнилсмедова Раиса Степановна — Енисейниң № 6 округу.

Чередниченко Галина Федоровна — Пролетарскийниң № 7 округу.

Алдын-Херел Алексей Хуренолович — Суворовтуң № 8 округу.

Дремин Василий Федосеевич — Суворовтуң чөөн № 9 округу.

Тодышева Анна Егоровна — Суворовтуң барыын № 10 округу.

Давалсй Монгуш Магаевич — Протоктуң № 11 округу.

Панкратова Анфиса Филипповна — Авиациянның № 12 округу.

Юсупов Дмитрий Дмитриевич — Авиациянның ортаакы № 13 округу.

Золотухина Нина Андреевна — Авиациянның мурнуу № 14 округу.

Жигалов Василий Алексеевич — Транспорттуң № 15 округу.

Анкудинов Александр Васильевич — Транспорттуң ортаакы № 16 округу.

Старинков Василий Семенович — Рабочийниң № 17 округу.

Корнев Григорий Васильевич — Дорожныйның № 18 округу.

Бады Ширап Базанович — Транспорттуң № 19 округу.

Трещенко Юрий Михайлович — Типографияның ортаакы № 20 округу.

Кочетов Сергей Кузьмич — Кочетовтуң № 21 округу.

Юртаев Иван Степанович — Интернационалдың № 22 округу.

Губина Ольга Петровна — Интернационалдың ортаакы № 23 округу.

Чемкова Елизавета Макаровна — Сельскийниң № 24 округу.

Яковлева Евдокия Васильевна — Сельскийниң ортаакы № 25 округу.

Юрин Петр Федорович — Пролетарскийниң төп № 26 округу.

Глухих Валентина Павловна — Пролетарскийниң ортаакы № 27 округу.

Кузьмина Мария Павловна — Октябрьының № 28 округу.

Звонов Александр Алексеевич — Октябрьының ортаакы № 29 округу.

Ананьин Василий Андреевич — Комсомолдуң № 30 округу.

Бушуев Василий Александрович — Комсомолдуң чөөн № 31 округу.

Плутаев Василий Александрович — Комсомолдуң барыын № 32 округу.

Кожевин Федор Петрович — Красноармейскаяның № 33 округу.

Киселев Петр Тимофеевич — Красноармейскаяның чөөн № 34 округу.

Тамбиль Соян Самбиль — Рабочийниң чөөн № 35 округу.

Киприеевская Тамара Петровна — Рабочийниң барыын № 36 округу.

Шитова Лия Ивановна — Рабочийниң төп № 37 округу.

Сенди Татьяна Эртинеевна — Сельскийниң чөөн № 38 округу.

Цыганков Даниил Сергельевич—Болотныйның № 39 округу.

Литвин Виктор Васильевич — Болотныйның мурнуу № 40 округу.

Пиленкова Анна Михайловна — Соңгуталаның № 41 округу.

Тока Салчак Калбакхерекович — Ленинниң чөөн № 42 округу.

Соколов Наталья Ивановна — Ленинниң барыын № 43 округу.

Лощенко Борис Васильевич — Кочетовтуң чөөн № 44 округу.

Хертек Сагды Успунович — Кочетовтуң барыын № 45 округу.

Чимба Александр Манытеевич — Октябрьының чөөн № 46 округу.

Куренев Василий Васильевич — Октябрьының барыын № 47 округу.

Зверева Алевтина Федоровна — Рынокту чөөн № 48 округу.

Худяшева Галина Андреевна—Рынокту барыын № 49 округу.

Жирякова Евгения Георгиевна — Сельскийниң төп № 50 округу.

Ананьин Александр Николаевич — Сельскийниң барыын № 51 округу.

Антышев Вениамин Николаевич — Набережныйның № 52 округу.

Сат Шулуу Чиргал-оолович — Набережныйның соңгу № 53 округу.

Середкин Александр Александрович — Песочныйның № 54 округу.

Серов Владимир Александрович — Песочныйның соңгу № 55 округу.

Шабаев Михаил Герасимович — Песочныйның чөөн № 56 округу.

Соколов Алексей Яковлевич — Песочныйның барыын № 57 округу.

Исаева Валентина Николаевна — Чеховтуң № 58 округу.

Сисроходов Федор Максимович — Чеховтуң соңгу № 59 округу.

Кслодей Яков Иванович — Чеховтуң чөөн № 60 округу.

Шарахе Дава Оонович — Чеховтуң барыын № 61 округу.

Рсганов Федор Семенович — Песочныйның мурнуу № 62 округу.

Оргу Буулар Хунажикович — Чеховтуң мурнуу № 63 округу.

Лесикова Зинаида Ивановна — Ленинниң соңгу № 64 округу.

Анкудинова Юлия Георгиевна — Топографияның соңгу № 65 округу.

Ишунин Николай Федорович — Топографияның ортаакы № 66 округу.

Харламов Валентин Александрович — Топографияның мурнуу № 67 округу.

Неумывальченко Александр Степанович—Топографияның чөөн № 68 округу.

Сундуй Ондар Самданович — Топографияның барыын № 69 округу.

Бергер Семен Борисович — Рабочийниң мурнуу № 70 округу.

Звездочкин Анатолий Алексеевич — Заозерныйның чөөн № 71 округу.

Кюнзегеш Юрий Шойдакович — Заозерныйның барыын № 72 округу.

Лунгова Татьяна Спиридоновна — Горныйның № 73 округу.

Воробьев Виктор Алексеевич — Септелге заводунуң № 74 округу.

Кошкаров Константин Еремеевич — Заводтуң № 75 округу.

Гудушин Валентин Семенович — Трактының № 76 округу.

Гуцалло Ульян Нестерович — Правобережныйның № 77 округу.

Москвачылар бүдүрүлгениң чаа курлавырларын ажылдадып киирип турар

Март 3-те Эвилеллер Бажыңының Колонналыг залында Москваның болгаш Москва областың үлетпүр, транспорт ажылдакчыларының активиниң чөвүлел хуралы болган. Чыл планын болгаш бешки беш чылдың онаалдаларын хуусаа бетинде күүседириниң талазы-биле найыслалдың болгаш областың үлетпүрүнүң база транспортунуң сорулгаларының дугайында СЭКП МК секретары эш Игнатовтуң илеткелив чөвүлел хуралга чугаалашкан.

Эрткен чылда бүдүрүлгелер коллективтериниң ажыл-чорудулгазының колкол түннелдерин илеткелчи тодарадып чугаалаан. Ниити продукция бүдүрүп үндүрериниң болгаш чугула кылыгларның хөй кезиниң талазы-биле чыл планын үлетпүр декабрь 20-де хуусаа бетинде күүседип шыдаан. Чангыс ажылчынның бүдүрүп үндүрери 1953 чыл-биле деннеерге 7 хуу өскен. Найыслалдын болгаш областың ажылчы чоннары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүнүң өзүлдезиниң планын 4,4 хуу ажыр күүседткен. Продукцияның бот үнезин чиигеткениниң ачызы-биле эрткен чылын 480 миллион ажыг рубльди пландан ажыр мөөнелгени алган. Чиг эт болгаш материалдар чарыгдалын улам ыңай кызырарынга хөй чүүлдерни кылган. Москвачылар эрткен чылын 25 муң ажыг тонна металлды, 350 миллион киловатт-шак электри күжүн камнап алган.

Найыслалдың болгаш областың ажылчы чоннары чогаадыкчы хөй эгелекчи чоруктарны көргүзүп, продукция бүдүрүп үндүрериң моон соңгаар көвүдедирин, оон бот үнезин чиигедирин олар чедип ап турар.

Моон-биле кады илеткелчи Москваның болгаш Москва областың үлетпүрүнүң ажылында улуг четпестерни айыткан. Эзээн хөй бүдүрүлгелер чыл планын күүсетпээн. Подольскиниң Калинин аттыг механик заводу, «Фрезер» завод, «Прожекторжу», № 6 мебель фабриказы, Нарофоминниң аргышкын фабриказы, Дмитровтуң экскаватор заводу четпес ажылдан турар. «Красная пресня» завод эзээн үр уеде хожудавышаан турар.

Чамдык бүдүрүлгелер ниити болгаш бараанныг продукция бүдүрүп үндүрериниң талазы-биле доктаатынган онаалдаларны күүсетпейн турар. Курлавырларны күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам ыңай өстүрериңе ажыглаарын чамдык заводтарда болгаш фабрикаларда кошкак чорудуп турар, бүдүрүлге шөлдерин болгаш деталиштиннерни улуу-биле ажыглаарының талазы-биле чогуур хемчеглерни албайн турар. Чаа техниканы болгаш мурнакчы технологияны четпес шиңгээдип турар.

Бүдүрүлгелер шуптузу бир аай деска шимчөшкин-биле ажылдавайн турарын чөвүлел хуралга айтып турган. Чижээ, тормоз заводу график ёзугаар деп деска ажылдаар долу аргазы бар болуп турда-ла үшкү он хонукта бараанныг бүгү продукцияның чартыынан хөйну бүдүрүп үндүрүп турар.

Партияның хөй-хөй организациялары болгаш оон иштинде Ленинский, Дзержинский, Октябрьский, Коломенский, Загорский болгаш Раменский районнарның партия организациялары планнарны хуусаа бетинде күүседириниче ажылчы чоннарны эвилеллериниң талазы-биле улуг ажылды чорудуп турар. Оон-биле кады партияның чамдык организацияларының талазындан үлетпүрүнүң улуртулгазында улуг четпестери чөвүлел хуралга демиселдетинген. Чижээ партияның Краснопресненский райкомунуң талазындан администрация чериниң ажыл-чорудулгазын четпес хынап турганының түүнелинде районнуң 9 бүдүрүлгелери 1954 чылдың планын күүсетпээннер.

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың турусканы кежээ ажыл-агыйның күштүг кедүрүүшкүнүнүң чугула бүгү улусчу сорулгазын амыдырал кырынга боттандырбышаан, найыслалдың болгаш областың үлетпүрүнүң, транспортунуң ажылдакчылары кежээ ажыл-агыйның ишчилериниге улуг дузаламчы көргүзүп турар. 240 ажыг бүдүрүлгелер кежээниң чагыгларын күүседип турар. Эрткен чылын сиген кезер 620 машиналарны, 221 ден комбайнларын, тараа кестирер 100 машиналарны, кежээ ажыл-агый машиналарынга артык хөй кезектерни пландан ажыр белеткээн.

Эш Игнатовтуң илеткелиниң талазы-биле санал-шугумчүлелдерге 16 кижи чүве чугаалаан: ажыл-агый, партия болгаш профэвилел организацияларының улуртукчулары, чарыштың мурнакчылары, эртем ажылдакчылары бешки беш чыл планын хуусаа бетинде күүседириниге бүдүрүлгелериниң улуг аргаларының дугайын олар шуптузу чугаалааннар.

«Кызыл пролетарий» заводунуң токары эш Кузьмининиң чугаазын сонуургалбиле дыңнаан. Бүдүрүлгениң хөй-хөй ажылчыннары беш-беш чыл нормаларын шагда-ла күүсеткенин, ынчаарга боду бо чылгы беш чылдың эгезинден бээр 22 чыл нормаларын доосканын ол дыңнаткан. Заводта ажыглатынмаан курлавырлар хөй деп чаартыкчы чөптүг айыткан.

Монинскийниң камволь комбинадының мастериниң дузалакчызы эш Капралов оон бригадазының эгелекчи саналы-биле бүдүрүлгениң иштики курлавырларын улуу-биле ажыглаары дээш калбарган чарыштың дугайын чугаалаан. Чаартыкчыларның үлегерин комбинаттың өскеда бригадалары эдерген болгаш оон түннелинде бүдүрүлге чыл планын хуусаа бетинде күүсеткен, онаалгадан ажыр эки шынарлыг хөй өстерни бүдүрүп үндүрген. Комбинат бо чылдың ийи айының планын база-ла ажыр күүсеткен.

СЭКП-ның Ленинский райкомунуң секретары эш Орлов бодунуң чугаазынга иштики курлавырларны хөй-биле ажыглаар талазы-биле социалистиг чарыштың калбартыры дээш партия организацияларының харыысалгалын демиселдээн. Ажылчыннарның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазының моон соңгаргы хөгжүлдезин дээш демиселге профэвилел организацияларының ролюнуң дугайын МОСПС-тиң даргазы эш Брестьянинов чугаалаан. Чөвүлел хуралдың төнчүзүнде СЭКП-ниң МХК секретары эш Прохоров чүве чугаалаан, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам ыңай өстүрериниң айтырыгларынга доктаап, эртем-шинчилелдиң эзээн каш институттарын болгаш бүдүрүлгелериниң техника талазы-биле хожудап турар деп шугумчүлээн.

Москваның болгаш Москва областың үлетпүр болгаш транспорт ажылдакчылары чөвүлел хуралга чаа хүлээлгелерни алган. Бүгү бүдүрүлгелер чугаалажып көрген ол хүлээлгелерни күүседири болза, ниити продукция бүдүрүп үндүрериниң талазы-биле бешки беш чыл планын ноябрь 1-де боттандырып доозар, ниити продукция хемчээлиниң болгаш кол номенклатура талазы-биле 1955 чылдың планын декабрь 20-де хуусаа бетинде күүседир арганы Москваның үлетпүрүнге бээр.

(СЭТА).

Ээрбектиң шахтёрларының чедиишкини

СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң доктаалынга улам күш-ажылчы сорук киргеи Ээрбектиң шахтёрлары бо чылдың февральда пландан ажыр 800 тонна хөмүр дашты берген.

Элегес болгаш Кызыл-Хөвек участоктарының дагжылары хөмүр даш тывыжының чыл планын хуусаа бетинде долдур болгаш ажыр күүседири дээш чарыштыг калбартын турар.

Сүт саалдазы көвүдеп турар

Таңды районда Калинин аттыг колхозтуң Оргайлыгда сүт-бараан фермазы малга хоолулуг эки чемнер-биле четчир хандыртынган. Ажаалда болгаш чемгерилде зооветеринария негелделерин ёзугаар тургустунганындан ийи айларда сүт саалдазы эрткен чылдың ол үезинден бүдүн чартык катап хөй болган.

Ферманың саанчызы комсомолчу эш Кармалитова зоотехниктиг билиглерни шиңгээдип, ону бодунуң ажыл практиказынга ажыглап турар.

Малдың массалыг оолдаашкыны эгелээн

БЕЛДИР-АРЫГ. (Телефон-биле). Тес-Хем районда Калинин аттыг колхозтуң малы массалыг оолдап турар. Сенектиг Куй-Даамда эш Чамбалдың кадарын турары 352 өскүлерден 118 өскү төрээн, анайлары бүрүн алдынган.

Бо хүннерге чедир 250 ажыг хөй болгаш өскү төрээн, чаш малга чаңгыс-даа чидириг болбаан. Колхозтуң Согунада, Улуг-Хаяа, Эжимде болгаш Өргүде шээр малы хүр кыштаглап турар. Мойыстыг бода мал база менги чыл ажып турар, баштайгы төрээн 8 инектериниң бызаалары эки доругуп турар.

АРЫГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Маленков аттыг колхозтуң малы массалыг оолдап турар. Сенектиг Куй-Даамда эш Чамбалдың кадарын турары 352 өскүлерден 118 өскү төрээн, анайлары бүрүн алдынган.

Бо хүннерге чедир 250 ажыг хөй болгаш өскү төрээн, чаш малга чаңгыс-даа чидириг болбаан. Колхозтуң Согунада, Улуг-Хаяа, Эжимде болгаш Өргүде шээр малы хүр кыштаглап турар. Мойыстыг бода мал база менги чыл ажып турар, баштайгы төрээн 8 инектериниң бызаалары эки доругуп турар.

* * *

СЭКП ТК-НЫҢ ЯНВАРЬ ПЛЕНУМУНУҢ ДОКТААЛЫН АМЫДЫРАЛГА БОТТАНДЫРАР

(Районнарның партия активтериниң хуралдары)

УЛУГ-ХЕМ РАЙОН

Улуг-Хем районнуң партия организациязының активиниң хуралы болган. «СЭКП ТК-ныц январь Пленумунуң түүнелдериниң болгаш районнуң партия организацияларының сорулгаларының дугайында» илеткелди СЭКП райкомунуң секретары эш **Градобоев** кылган.

Мал ажылының болгаш кедээ ажыл-агайның бүгү адырларының кедүргүүш-күнүнүң шиитпирлиг чүүлү болур тарааны бүдүрерин улам ынай көвүдедириниң кайгамчык улуг ужур-дузазын илеткелчи болгаш санал бергеннер онзалап демдеглээн.

Эрткен чылын район тараа культураларының дүжүттүүнүң талазы-биле доктаатынган планны күүсеткен. «Күш-ажылдың хостуу» колхоз гектардан-на 23,4 центнер, а чамдык участоктардан 38—40 центнер тарааны алган. Ынчалзажок тараа бүдүрүүн көвүдедип ыдаваан артельдер ам-даа бар. Калинин аттыг колхоз гектардан чүгле 2,2 центнер дүжүттү алган. Ол болза агротехниканың үндезиннерин тооп көрбөөнинден, дүжүттү ажаап кадагалаар дугайында ёзулуг сагыш салыышкыны чок болганындан болдунган.

Чуртка тараа бүдүрерин улам ынай көвүдедир дугайында партияның болгаш чазактың айтыышкыннарын күүседир дээш демисешпишаан, Улуг-Хем районнуң ажылчы чоннары эрткен чылын 7000 ажыг гектар кур болгаш куруккан черлерни андарган.

Хуралга санал берген Шагаан-Арыг МТС-гин директору эш **Гордей**, Ленин аттыг колхозтуң даргазы эш **Кончук** болгаш оон-даа өскелер бир эвес кур болгаш куруккан черлерни хөйну андарын, тарылганы кыска хуусаанның иштинде бедик агротехниктиг деңгелге чорудар болза тараазы ам-даа хөйну ап болур деп чугаалаанар.

— Эрткен чылын 267 гектар кур болгаш куруккан черлерни шингээдип ап, ол черлериң гектар бүрүзүнден-не 20—22 центнер тарааны алган бис. Бо чылын база-ла ыңдыг черлер андарылгазын көвүдеткеш, тарааның улам хөй чыылдазын чедип алыр бис—деп эш Кончук чугаалаан.

Районнуң колхозтарында мал ажылының продуктулуу ам-даа чавыс. Жданов аттыг, Ленин аттыг болгаш оон-даа өске кедээ ажыл-агый артельдеринде биё азырал инектен-не сүт саалдазы өртүмаа-биле чүгле 232—242 литр болуп турар. Эрткен чылын районга дүк кыргылазы бир хойдан-на өртүмаа-биле чүгле 1261 грамм болган. Колхоз бүрүзү ниитиниң мал ажылының продуктулуун улуу-биле улгаттырар долу аргалыг.

Малдың болгаш куштарның бүгү чүүннериниң баш санын улам ынай көвүдедир дээш демиселди күштелдириниң өргежок чугулазын чөвүлел хуралдың киржикчилери айыткан. Партия активиниң болгаш тускай өртемниглериниң санал-өналын ёзугаар алырга, районга инектериниң баш санын үш катап, хойларның болгаш өшкүлериниң баш санын ийи катап көвүдедир арга бар болуп турар. Ону чедип алыр төлээде, малдың чем суурун бүгү хемчеглер-биле көвүдедир херек. Районнуң колхозтары 1958 чылга чедир мал чеми тараа бүдүрерин ийи катап көвүдедир деп сорулганы салып турар.

Маленков аттыг колхозтуң даргазы эш **Сюмбюр** бо чылын артельдиң кежигүннери малды хоолулуг чемнер-биле хандырар дээш 200 ажыг гектар кукурузаны, суланы болгаш өске-даа культураларны тарыырын шиитпирлээн деп чугаалаан.

— Бистиң партия организациязыстың коммунистери бар курлавырларны болгаш аргаларны канчаар эң эки ажыглаарын колхозчулар-биле кады ыяк болап кылып турар—деп эш **Натпит-оол** («Күш-ажылдың хостуу» колхозта) чугаалаан. Эрткен чылын хөй чылдарда үнер ситеннер тарылгазының шөлүн 300 гектар чедирип, корнеплодтар болгаш картофель тарылгазын улгаттырган бис. Ол чорук сүт саап алышкының көвүдедир арганы берген. Эрткен чылын комсомолчу саанчы Валентина Түлүш аңаа быжыглаан саар инек бүрүзүнден-не 1091 литр сүттү алган. Бо чылын колхозчулар ноотаан чемге болгаш силостаашкынга хереглөөр 10 гектар кукурузаны тарыырын, өске-даа мал чеми культураларың тарылгазын дыка калбартырын шиитпирлээн.

Нарын чинге дүктүг хой ажылын хөгжүдер болгаш дүк кыргылдазын көвүдедир талазы-биле өлөөн хөй хемчеглерни чугаалажып көрген.

— 1960 чылга чедир хойларның баш санын үш ажыг катап көвүдириниң бүгү-ле аргалары бисте бар—деп «ҮТКА-ның 25 чылы» совхозтуң директору эш **Евсиков** чугаалаан. Чүгле бо чылын безин оларның баш санын 1000 башка немей өстүрер бис. 1960 чылга чедир чинге нарын дүктүг хой бүрүзүнден дүк кыргылдазын өртүмаа-биле 4,5 килограмм чедирер бис.

Районнуң колхозтары коллуунда-ла бо черниң байдалынга таарышкан чүгле даг-алтай мериностарын өстүрериниң талазы-биле эвес, харын база ийи катап кыргылданы хереглеп, электри-биле кыргылданы калбаз-биле нептерелип турган, хойдан дүк кыргылдазын дыка көвүдедир аргалыг болуп турар. Бир эвес районда хой бүрүзүнден-не дүк кыргылдазы өртүмаа-биле 1261 грамм болган болза, электромеханиктиг агрегаттарның дузазы-биле кыргаан хойларның тус бүрүзүнден-не ийи катап хөй—2474 грамм дүктү алган.

Политик-массалыг ажылда улуг четпестериниң дугайын коммунистер чугаалаан. Хөй-хөй колхозтарда көргүзүг самбыраларын болгаш хүндүлөл самбыраларын кылбайн турар, ылангыя хана солуннар, дайынчы хуудустар фермаларда кончут ховар үнүп турар. СЭКП райкомунуң МТС зоназының талазы-биле секретары эш Чылбак-оол баштаан инструкторлар белүүнүң ажыл-чорудулгазын шыңгыы шүүмчүлээн.

Улуг-Хемниң коммунистери районнуң бүгү ажылчы чоннары-биле кады СЭКП ТК-ныц январь Пленумунуң доктаалын мал ажылының продукцуларын бүдүрерин улуу-биле көвүдедириниң дайынчы программазы кылдыр хүлээн алган.

ЧАА-ХӨЛ РАЙОН

Чаа-Хөл районнуң партия активиниң хуралы болган. Хурал «СЭКП ТК-ныц январь Пленумунуң түүнелдери болгаш районнуң партия организацияларының сорулгаларының дугайында» партия райкомунуң секретары эш Бегзиниң илеткелин чугаалашкан.

СЭКП ТК-ныц сентябрь Пленуму болганындан бээр кедээ ажыл-агыйның ажылчыларының ортузунга паржийжи-политиктиг болгаш организастыг ажылдарны эжиктиниң түүнелинде эрткен чылын районнуң колхозтары кедээ ажыл-агый продуктуларын көвүдедир талазы-биле кеску чедишкиннерлиг болган.

Район тараазының бедик дүжүдүн чедип алган. Гектар бүрүзүнден өртүмаа-биле 14—17 центнер дүжүттү ажаап алган. Күрүнеге тараа, эт, дүк, сүт дужаалазының планнарын болгаш МТС-ке натура төлевирин ажыр күүсеткен.

Партияның Төп Комитединиң сентябрь Пленумунуң төөгүлүг доктаалдарын амыдыралга чедишкинниг боттандырары дээш демиселге колхозчу ажыл-ишчилериниң болгаш механизаторларның иштинден мурнакчылар өскен.

Молотов аттыг колхозтуң чыгычызы эш Онзарай болуунга быжыглаан 35 белерден 35 кулуннарны, хойжу эш Чыспың Түлүш 191 төрөөн хойдан 191, «Тиилелге» колхозта хойжу эш Сертий 203 хойдан 215, Ленин аттыг колхозта хойжу эш Артаа 230 хойдан 264 хураганнарны камгалап алганнар. Молотов аттыг колхозта саанчы эш Күскелдей 13 инектиң инек бүрүзүнден 760 литр сүттү саап алган. МТС-тиң комбайнёрларының аразында эштер Солунам, Баринов, Дүктүг-оол, Тадарский болгаш Балчый олар мурнакчылар болуп турарлар.

Ыңдыг болза-даа тараа культураларының болгаш мал ажылының продуктуларын көвүдедир талазы-биле партияның болгаш чазактың салып турар негелделерин районнуң колхозтары дыка четпес күүседип келген дээрзин хуралга санал бергеннер шүүмчүлээн.

Эрткен чылын сугаттыг черлерде тарааларны суггат-биле чогуур үезинде хандырбаан. Бугаларны айтаар, ону алгыдар хемчеглерни албаан. Районнуң бүгү сугаттыг тараааларының чүгле 15 хуузу суг-биле хандыртынган.

Молотов аттыг колхоз эрткен чылын 8 гектар кукуруза тараап, оон дүжүт албаан. Мал чеминге сиген белеткээриниң планын күүсетпээн болгаш Сарыг-Булунга кезип белеткээн 20 ажыг сараат сигенин малга чидирткен. Ол колхоз силос салырының планын чыл бүрүде күүседип келзе-даа, а ону мал чемгерилгезиниң ажыглалынга киирбейн келген. Амгы үеде колхозтуң мал чеми үстүп турар.

Районнуң колхозтары эрткен чылын мал өстүрериниң күрүне планын чүзүн аайы-биле күүсетпээн. Молотов аттыг колхоз инек малды, Ленин аттыг, «Тиилелге» колхозтар хой малды өстүрериниң күрүне планын күүсетпээннер. Эрткен чылын Молотов аттыг колхоз 32 бызаларны, 46 улуг инектерни, Ленин аттыг колхоз 120 хураганнарны, 231 хойларны, «Тиилелге» колхоз 127 хураганнарны, 109 хойларны янзы-бүрү чыллагааннар-биле чидиритте таварыштырган. Ол ышкаш районда бүгү инектиң 9,4, хойнуң 15,1 хуузу кызыраан. Эрткен чылдың октябрь 1-ден бо чылдың январь 1-ге чедир районнуң колхозтарының 400 ажыг баш малы өлүп хораан. Оон иштинде Ленин аттыг колхозтуң 82 баш малын бөрү чиген. Колхозтарда мал аарыы база бар.

СЭКП райкому болгаш райкүүском мал ажылынга удуртулганы кошкатканын ол бүгү фактылар көргүзүп турар. Ол ышкаш МТС-тин, оон тускай өртемниглериниң талазындан мал ажылынче чогуур кичээнгейни салбаан.

Колхозтарның организас, ажыл-агыйын быжыглаарының чугула чүүлү болза, күш-ажылдың сагылга-чурумун быжыглаары болур. Ыңдыг турбуже, эрткен чылын районнуң 4 колхозтарының 1291 күш-ажыл кылып шыдаар колхозчуларындан 253 кижи күш-хүнүнүң минимумун күүсетпээн болгаш 21 кижи колхоз бүдүрүлгезинге шуут киришпээннер.

Район эрткен чылын тараа өскөөн алышкының 70 ажыг хонукта чоруткан. Колхозтарының чүс-чүс тонна тараалары ам-даа ажык шаңнарда хевээр чытпышаан болгаш улуг чидириглиг болуп турар. Районнуң удуртур органнарының талазындан ол тараалардың ажаалгазын өскөөн-дериниң кандыг-даа хемчеглерин албайн келген.

МТС-те часкы тарылганың машиналарының болгаш чепсек-хереке-лериниң септелгезиниң шынары куду болуп турар. Ылаңгыя эрткен чылын МТС-тиң септээн чамдык тракторлары хову ажылынга киргилээн дораан-на үрели бергилээн. Ол ышкаш күскү дүжүт ажаап алышкының үезинде комбайннар септелгези эки эвес болуп илерээн.

Малчыннар ортузунга партияның агитас-массалыг ажылдары дыка кошкак чорун турарын актив хуралы илереткен.

Районнуң партия активиниң хуралы СЭКП ТК-ныц январь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга чедишкинниг боттандырар талазы-биле практиктиг хемчеглерни айыткан делгеренгей шиитпирни хүлээн алган.

СЭКП ТК-ныц январь Пленумунуң доктаалын амыдыралга боттандырар

Часкы тарылгага белеткелди күштелдирер

Тес-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунда агротехниктиг бөлгүм өөредилге өгелээнинден бээр чүгле 6 удаа кичаал эрттирген. Колхоз баштаар чери болгаш колхозта партия эге организациязы колхозчуларның агротехниктиг өөредилгезин удуртпайн турарындан сөөлгү үеде дыңнакчылар кичээлге келбес апарганнар.

Бышкы үеде кызыл чогуур агротехниктиг хемчеглер чорбайн турар, тарылга шөлүнге 400 тонна өдек төгер турган болза, ам чүгле 10 тонаны төккен, тарылга шөлү кажаалаарынга 2000 ыяш кезин белеткээр турган, чүгле 200-түү белеткээн.

Колхозтуң агроному эш Борисов агротехниктиг күүсту болгаш хову бригадазын удуртпайн турар. Хову бригадазы часкы тарылгага белеткел ажыдын ам-даа чорутпаан.

Колхозта агротехниктиг өөредилгениң шынарын белдирип, часкы тарылгага белеткелди дүрген доозар дээш организастыг удуртулганы күштелдирери негетинин турар.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Күш-ажылчы илерээшкин

Эрзин районда «Коммунизмче орук» кедээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары часкы хору ажылынга чедишкиннит белеткенин турар. Аттың 27 андазынарын, 28 илирлерни болгаш өске-даа машина чепсек, дериг-хереке-сел септелгези доозулган.

Чаагай дүжүттү чедип алырынга четчир санныг үрезин, оон үнүштүг эки шынары чугуда негелделиг. «Коммунизмче орук» колхоз кол культура болур кызылтастың үрезинин хереглелинден 5 хуу ажыр белеткээн, арбай болгаш суланың үрезиннери бүрүн бар, арыглаашкынны чогуур өйүнде доосхан. Ол ышкаш картофель үрезини база белеткетинген, рассада өстүрериниге 10 муң чемиштиг саважыгаштар кылдынган.

Бо чылдың тулуунга белеткел база багай эвес боттанып турар. Тулуг ыяжы белеткээриниң планын март өгезинге чедир 105 хуу күүсеткен, оон иштинден мун ажыг чудуктарны колхоз төвүнде сөөртүп алган. Ол ышкаш келир өөредилге чылында школага оттулар 1200 кубометр ыяштан 450 кубометрни белеткээн, ол ажылда тускай онзалыг звено бар.

А. ШИРИН.

Кочетов аттыг колхозта

Бии-Хем районда Кочетов аттыг колхозтуң хову ажылының бирги бригадазының бригадириниге Иргит Барынмаа ам үш чылын улаштыр эки ажылдан келген. Эрткен 1954 чылда тараа культураларының 700 гектар шөлүнүң гектар бүрүзүнден өртүмаа-биле 19 центнер, а 301 гектар кызылтастың гектарынан 23 центнер дүжүт алган.

Эш Барынмааның бригадазы СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң доктаалын танышкаш, улам бедиткен күш-ажылчы хүлээлгелерни алган. Бо чылдың тарылгазынга четчир кылдыр белеткеп алган үрезинин кондициязынга чедир арыглап урган. Тырттар күштүн курламыры, дериг-хереке-сел септелгези хынамчалыг. Ажылчы планны чогаадып турар.

* * *

Колхозтуң дуржулгалыг чылгычызы коммунист эш Доспан эрткен чылын төрөөн 64 белериниң кулуннарын бүрүн доруктуруп өстүрген. Ажылында чедишкиннери быжыглавышаан, бо чылын төрүүнер кулуннарын база чаңгыстыг-даа хоратпайн алырын чылгычы бүзүредип турар. Оон сөзү боттуг ажыл херектен карышпас.

* * *

Ниитиниң малы менди, хүр кыштаглап турар. Фермаль дың төнчүзүнден эгелеп колхозтуң шээр малы массалыг ооллай берген. Сөөлгү хүннерге чедир ферма да 200 ажыг хой төрөөн, хураганнары бүрүн алдынган. Кадарчылар Сотпар-оол, Чамбал, Серендик олар күш-ажылга ажыктыгдиин илереки турар.

* * *

Сүт саалдазының, дүк кыргылдазының болгаш чаш мал өстүрериниң онзалдазын ажыр күүсеткен колхозчуларга нинти чурум ёзугаар күш-ажылдың немелде төлевирин тывыскан. Кочетов аттыг колхозтуң саанчылары Формова 600 литр, Идам 350 литр сүт, хаван фермазында Осипова, Горева, Алексеенко олар 14 хаван ооллары алган.

Чаш малды бүрүн доруктуруп алыр

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Бистиң корр.). Барыын-Хемчик районда «Ленин оруу» колхозтуң колхозчулары СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң доктаалын танышкаш, улам бедиткен хүлээлгелерни алган. Ниитиниң малын менди, хүр чыл ажырар, ылаңгыя чаш малды бүрүн доруктуруп өстүрер дугайында чарыш малчыннар аразында калбарган.

Март 1-ге чедир төрөөн 405 хойларның хураганнары, 150 өшкүнүн анайлары болгаш 26 инектериниң бызаалары шупту алдынган. Ажаалданың эки-зинден чаш мал доругуучад, оларның иелери сүт-күр болуп турар.

Эш Шыырптың коданында төрүүр 218 хойдан 62, эш Конзанның 150 өшкүзүнден 65, эш Сетчектиң 200 хоюндан 71, эштер Санаа болгаш Ламажык оларның 130 инээнден 26, эш Талдыоолдуң 260 хоюндан 52 баш төрөөн, олар чаш малды бүрүн алган, эки өстүрүп турар. Моон сонгаар-даа төрүүнер чаш малды чидириг чокка ап шыдаарын колхозчу малчыннар бүзүредип турар.

С. АЛЕЕТ.

Ажылчын аңгы—совет ниитилелдиң кол күжү

1954 чылда ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйының хөгжүлдезиниң күрүне планының күүселдезиниң түүнелдериниң дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Төп статистика эргелелиниң чоокта чаа чарлаан дыңнадымын совет улус бодунуң Ада-чурту дээш улуг чоргаарлавышкын-биле уткаан. Эрткен чылын совет кижилер алдарлыг ажылдаан. Ниити продукция бүдүрүп үндүрериниң планын үлетпүр ниитизи-биле 103 хуу күүсеткен. 1953 чылдыынга деңнээрге ССРЭ-ниң бүгү үлетпүрүнүң ниити продукциязы 1954 чылда 13 хуу өскен, а 1950 чылдыынга деңнээрге 65 хуу өскен. Социалистиг экономиканың хөгжүлдезиниң болгаш бистиң күрүневистиң камгаланыр аргазын быжыглаарының үндезини—аар үлетпүрүнүң талазы-биле чаа чедишкиннер чаалап алдынган.

Социалистиг үлетпүрүнүң чайгылыш чок кедүргүүшкүнү, бистиң ниитилеливистиң материалдыг байлактарының көвүдээн хамыктың мурнунда совет ажылчын аңгының маадырлыг күш-ажылының түүнели болуп турар.

Социалистиг тургузуг болза, төөгүнүң кажан-даа билбейн турганы, ажылчынның чаа хевирин төрүп үндүрген. Совет ажылчын—Төрөөн чурттуң чалбыыштыг патриотчузу, коммунизмниң хереэ дээш кызыгаар чок демиселчи, бедик культуралыг болгаш калбак билиглиг кижидир; ол ниитилелдиң мурнунга болгунын хүлээлгелерин күрүне ёзугу-биле, ажылагыйжы ёлу-биле көрүп турар. Ажылчын аңгы—коллективизмниң, улустарның найыралының, пролетаржы интернационализмниң чазагай идеяларының нептередикчизи. Совет ажылчын аңгы—социалистиг ниитилелдиң хөгжүлдезиниң кол күжү, ол чурттуг коммунизмниң оруу-биле углап-шиглеп турар.

Бистиң ниитилеливистиң амыдыралынга ажылчын аңгының шиитпирлиг ролю оон алдарлыг революстуг чаңчылдары-биле тодарғайлатынын, ниитиниң бүдүрүлгезинде оон туружу биле хандыртынын турар.

Россияның ажылчын аңгызы бодунун шылгатынган авангардызы — Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле үш революцияларның улуг оруун эрткен. Бежен чыл оон бо чылын совет улустуң болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннарының калбаа-биле демдеглеп эрттиргени 1905—1907 чылдарның революциязының чылдарында-ла ажылчын аңгы удуртукчу болгаш кол шимчедикчи күш болуп үнген. Ажылчын аңгы баштайгы орус революциянын үезинде тараачынар-биле эвилелдиң үндезинин салган, ол чорук 1917 чылдың октябрьда пролетариат диктатуразының тиилелгези дээш демиселге шиитпирлиг рольу ойнаан.

ССРЭ-ниң ажылчын аңгызы бодунун догуннаашкынын күрүненин (бүгү улустун) өнчүзүнге болгаш социалистиг күш-ажылга үндезилендирип турар, а күрүненин бүгү улус өнчүзү социалистиг экономикада кол черни эзелеп турар.

Коммунистиг партия совет ажылчын аңгыны амыдырада чаа, мурнакчы чүүл дээш идеякейлиг демиселдиң ёзугунга кижизидип турар. Партия болза ажылчыннарның болгаш тараачыннарның ажылчын аңгы удуртур рольдуг бузулбас эвилелин тургускан болгаш жаңалдырып быжыглаан, ол эвилелди эрги, реакцылыг аңгыларның удурланыышкынын ажыл эртер болгаш социализмниң базазынга ниитилелдиң экономиктиг, культурлуг чаартылгазын хандырып шыдаар аргалыг ниитилелдиң күчүлүг күжү кылдыр хууллурган.

Коммунистиг партияның геениалдыг айтыышкыннарын ёзугаар ССРЭ-де боттанган кайгамчык улуг социал-экономиктиг чаартылгаларны хамыктың мурнунда ажылчын аңгының ачызында нодип алган бис. Бистиң ниитилеливис, бүгү депшилгелиг кижи төрелгетен чурттун индустриализациязының болгаш кедээ ажыл-агыйның коллективизациязының хереэнге, ССРЭ-ге культура революциязын боттандырарынга совет ажылчыннарның киргени кайгамчык улуг салыышкынны кажан-даа утпас.

Дайын мурнундагы беш чылдар планнарының чылдарының дургузунда Магнитогорскиниң болгаш Кузнецкиниң металлургия комбинаттары, Днепрниң гидроэлектростанциязы, Сталинградтың болгаш Харьковтуң трактор заводтары, Москвада болгаш Горькийде автомобиль заводтары болгаш социалистиг индустрияның өске-даа хөй-хөй кайгамчык улуг будүрүлгелери ажылчыннарның шыдамыккай күш-ажылы-биле туттунган. Эрги Россияның көрүп билбээн аар үлетпүрүнүң хөй-хөй чаа-чаа адырлары көстүп келген.

Совет ажылчын аңгы бистиң тараачыннарывыстың кедээ ажыл-агыйны коллективизастаар чорукту боттандырарынга дузалаан. Коллективизацияның методу эш Сталинның айтып турганы шыкаш дээди чергениң депшилгелиг методу болган. Ол болза чаа техниканы ажыглаар, бүгү агротехниктиг чедишкиннерни ажыглаар болгаш чуртка хөй баразныг продукцияны берип шыдаар аргалыг улуг коллективтиг ажыл-агыйлар-биле бүгү чуртту каш-ла чылдарның дургузунда шыптар арганы берген. Хуу тараачын ажыл-агыйларның колхозтар болуп шилчиишкини ажылчын аңгының болгаш тараачыннарның бузулбас эвилелиниң улам ынай быжыгышкының хандырган. Бистиң чуртувустуң хожудангай чорактан дешилгеже шуразашкыны, оон социалистиг индустриалдыг-колхозчу күрүне кылдыр хуулганы, мурнакчы культураның чуртту болу бергени совет кижилериниң, хамыктың мурнунда маадырлыг ажылчын аңгының күш-ажылчы улуг маадырлыг чоруунун түүнели-дир.

Бистиң чуртувустуң ажылчын аңгызы, ылаңгыя орус ажылчын аңгы республикаларның хөй национ-алдыг Эвилелин тургузар болгаш быжыглаар, Совет Социалистиг күрүненин күжүнүң болгаш тиилелбес чоруунун үнер-дезу болуп турар совет улустарның найыралын каңнадыгып быжыглаар дээш күштерин болгаш күш-ажылын-даа харамнанмаан.

Ажылчын аңгының күчүлүг энергизы, оон бедик социалистиг медерели Ада-чурттун Улуг дайынының чылдарында улам-на улуг хемчээлдин-биле илерээн. ССРЭ-ниң ажылчын аңгызының аар-берге шылгалдаларның хүннеринде көргүскен сыныш чок маадырлыг чоруу, бистиң шынныг хереэвистиң тиилелгезинге ханы бүзүрели фронтуга-даа, тылга-даа бүгү совет кижилерге сорукниирикчи үлегер-чижек болган. Эр, хереэжен ажылчыннарның изиг патриотизми дайынга үрелген улус ажыл-агыйын эң дүрген катап тургузарының шиитпирлиг чүүлдериниң биреэзи, дайын сөөлүндеги үеде социалистиг экономиканың болгаш культураның хөгжүлдезинде чаа-чаа тиилелгелерниң үнер-дезу болган.

Совет ниитилелдиң амыдыралынга ажылчын аңгының кол ролю болза, оон миллион-миллион массаларны шимчээшкинге киирип турар болгаш бистиң тургузуувустуң экономиктиг үндезини—социалистиг өнчүү быжыглаарынче, социалистиг будүрүлге харылзаларын хөгжүдеринче уланган эң чугула патриоттуг өгелээшкиннериниң кезээде инициатору болуп үнүп турары-биле тодарлай илергейлетиниң турар. Лениниң «Улуг өгелээшкин» деп ынакшылдыбыле алаанны кайгамчыктыг «коммунистиг субботниктерден» бүгү улустун социалистиг чарыжынга чедир—совет ажылчын аңгының чогаадыкчы инициативазының болгаш бот-ажыл-чорудулгазының алдарлыг оруу шак ыңдыг.

Ол талазы-биле төнген чыл база хөй-хөй чүүлдерни берген. Москваның болгаш Москва областың мурнакчы будүрүлгелериниң коллективтери эрткен чазын чурттун бүгү ажылчыннарынга, инженер-техниктиг ажылдакчыларынга күш-ажылдың бедик будүрүкчүлүүн дээш, будүрүлгениң курлавырларын эң эки ажыглаары болгаш күрүне планнарын чедишкинниг күүседир дээш социалистиг чарышты өгелээр деп кыйгырыгны үндүрген. Бистиң социалистиг ниитилеливисте үлегер-чижектиг күжү масаларга кайгамчык улуг идигни берип турар. Социалистиг чарыштың мурнакчыларының чогаадыкчы инициативазы дүрген хаара туттунуп, миллион-миллион кижилерге чедиңгир апарган. Москвачыларның сөөн салган Ленинградтың, Киевтиң, Минскиниң болгаш чурттуң өске-даа хөй-хөй хоорайларының ажылчыннары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары, металлургтар, шахтёрлар, нефтичилер, демир оруукчулар, пөс-таавычылар чарышче кедүрүп үнген. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 37 чыл оонун—бүгү улустун байырлалының будүүзүнде-ле Москваның мурнакчы будүрүлгелериниң ажылчыннары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан-хаакчылары чаа кайгамчыктыг инициативаны үндүргеннер: олар күш-ажылдың будүрүкчүлүүн улам ынай бедидери болгаш продукцияның шынарын экижилери дээш, бешки беш чыл планының оналгаларын хуусаа бетинде күүседири дээш социалистиг чарышты калбартырын кыйгырганнар. Москвачы ажылчыннарның патриоттуг өгелээшкини бо удаада-даа бүгү совет патриоттарның чүректеринге диириг, тодаргай сорук-киирикчизи болуп, социалистиг экономиканы кедүрериниң күчүлүг үнер-дезу кылдыр хуулган.

Социалистиг кедээ ажыл-агыйны дүрген кедүрер деп улус ажыл-агыйының эң чугула сорулгазын шиитпирлээринге ССРЭ-ниң ажылчын аңгызы идеякейлиг киржин турар. Чижээлээрге, партияның кыйгарынын ёзугаар кур болгаш куруккан черлерни шингээдип алырының районнарынче 150 муң ажыг мергежилдиг ажылчыннар, инженерлер, агрономнар болгаш зоотехниктер аки-тура-биле чорупкан болгаш колхозтарда, МТС-терде база совхозтарда ажылдап киришкен. Эрткен чылын 1954 болгаш 1955 чылдарның дүжүдүнге 13 миллион гектар кур болгаш куруккан черлерни андарар планныг турда 17 миллион 600 муң гектар черлерни андарган. Совет ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның билдилиг, сагышчованчыр холдары-биле тургустунган кедээ ажыл-агыйның кайгамчык хөй санныг эң чаа техниказын колхозтарже, МТС-терже болгаш совхозтарже чорудуп берген.

Бо чылын—бешки беш чылың сөөлгү чылында ажылчын аңгының мурнунда, бүгү совет улустун мурнунда улуг болгаш харысалгалыг сорулгалар турып турар. Беш чылдың сөөлгү түүнел чылы болза, социализм тургузуушкунун дозазрының болгаш коммунизмче чоорту шилчиишкиннинг оруунга, коммунистиг ниитилелдиң материал-техниктиг суурун тургузарының оруунга чугула базымны кылыр ужурлуг. Ол улуг негелделер-биле холбаштыр Коммунистиг партия ниитилел хөгжүлдезиниң кол күжү—совет ажылчын аңгының хүрээленин улам ынай быжыглаар дугайында, оон шынар составының, материалдыг будүрүлгениң талазында ажылдап турар мергежилдиг ажылдакчыларының санын ко-

ПРОФЭВИЛЕЛДЕРИНИҢ КУДУКУ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫҢ АЖЫЛЫНГА УДУРТУЛГАНЫ ЭКИЖИДЕР

Горпонуң № 1 столоваязында профэвилел бөлүү (даргазы эш Пильникова) бодунуң ажылын сөөлгү үеде әлээн экижиткен. Бүдүрүлге хуралдарын доктаамал чыылдырып, аңаа социалистиг чарыштың болгаш күш-ажылдың сагылга-чүрүмүн быжыглаарының айтырыгларын чугаалажып турар.

Профэвилел бөлүү ажылчыннарның ортузунга беседаларны, солун номчулгаларын доктаамал чорудуп, оларның түстүс чүрүмүн тайп турар байдалын үргүлчү сонуургап келген. Социалистиг чарыштыг эки организастаанының түңнелинде коллектив 1954 чылда бүдүрүлге планын 101,5 хуу күүсеткен.

Ындыг болза-даа горпонуң баштаар чериндe профэвилел комитеди (даргазы эш Сухачёв) магазиннерде, столоваларда профэвилел бөлүктерин эрецгей удуртуп келген. Ылаңгыя № 15 магазинде профэвилел организациязы (даргазы эш Иванова) үр үениң дургузунда бүдүрүлгениң болгаш профэвилел организациязының хуралдарын чыылдырбайн, бодунуң чорудар ажылын шуут уткан турган. Ажылчыннар ортузунга масса-политиктиг ажылдарны организаставаан. Коллективтер социалистиг чарыштыг удуртпайн турар. Ооң уламындан ол магазин эрткен чылын бараан саарылгазының планын күүсетпээн. Ол ышкаш № 3, № 4 столоваларга болгаш горпонуң дузалаар ажыг-агый чериндe профэвилел организациялары база-ла четпес ажылдап турарлар.

Профэвилелдің чер-черде кудуку организацияларын удуртуруп горпода профэвилел комитеди барык-ла уткан. Столоваалар аразында организастаан социалистиг чарыштың түңнелин үндүрбейн турар. Бижилер аразында социалистиг чарыштың мурнакчыларын өлеренір хүндүлел болгаш көргүзүг самбыралары организастатынмаан. Ынчангаш горпо 1954 чылдың бараан саарылгазының нийти планын түгле 98,6 хуу күүсеткен.

Профэвилел комитеди ажылчыннарның техниктиг өөредилгезинче чогуур кичээнгейни салбайн келген. Техниктиг өөредилгениң кичээлдеринге дыңнакчыларның хөй кезии келбейн турар. Ол бөлгүмүң удуртукчузу эш Иванов кичээлдерге багай белеткениң, чамдыкта кичээлдерни үзүп турган.

Профэвилел комителиниң болгаш бөлүктерииің хуралдарынга хөй кезинделе айның, кварталдың түңнелдерин эрегейн-биле чугаалажып турган. Хуралдарга культура-массалыг ажылды экижиде-ринің, ажылдакчыларның чурталга байдалын экижидериннің, профэвилел кежигүннериниң бүдүрүлгете мурнакчы ролюнуң дугайында айтырыгларны ховар чугаалажып келген. № 4 столоваада комитет «ажылдың түңнели болгаш моон соңгааргы сорулгалар» деп айтырыгларны үргүлчү тургузуп турар. Ынчалза-даа күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң, продукциянның шынарын экижидериниң айтырыгларын сонуургавайн турар.

Горпонуң баштаар чериндe профэвилел комитеди шиитпирлериң күүседдезин кошкак контрольдап турар болгаш план чок ажылдап келген. Комитет даргазы эш Сухачёв профэвилел бөлүктериниң активчилери-биле харылзааны кошкаткан. Ынчангаш айтырыгларны чааскаан шиитпирлеп, профэвилел организацияларының ажылынга демократтыг принциптерни үреп турар.

Комитет бодунуң комиссияларының ажылын удуртпайн турар. Ооң барымдаазы болза, культура-массалыг ажылдың комиссиязының даргазы эш Лавриненко бодунуң хүлээлгезин безин билбес болган.

Хоорайның хереглекчилер шиитилелинде партия эге организациязы профэвилел комитедин боттуг удуртулга-биле хандырбайн, ооң үгүле бир удаа отчёттуг илеткелин алганы-биле кызыгаарлатынган. Күш-ажылдың мурнакчы методун нептередир, ооң бүдүрүкчүлүүн бедидер, столоваларга продукцияның шынарын бедидер болгаш бот-үневи чингедир талазыбиле чүтүла ажылдарны сонуургаваан.

Партия эге организациязының хүлээлгези болза, профэвилел комитединиң ажылынга удуртулганы экижидери, бо чылдың бүдүрүлге планнарын күүседиринче профэвилел кежигүннерин эвилелдээри болур.

А. АРАКЧАА.

Школага одаар ыяш белеткели

Чөөн-Хемчик районнуң «Кызыл гвардачын» колхозунуң колхозчулары колхозта школаның 1954—55 өөредилге чылында одаар ыяжын белеткеп эгелээн. Колхозчу өреге бүрүзү 2 кубометр ыяш белеткээр хүлээлге алган. Ам 118 кубометр ыяшты школа чанында дүжүрген, ыяш белеткели үргүлчүлеп турар.

Өпей-оол, Сагаан, Дастазынай, Күдерек, Сандан, Бирлей-оол олар 2—2 кубометр ыяшты школа чанында тургузуп бергеннер.

Б. МӨНГУШ.

Колхозтарның малы оолдап турар

Эрзин районнуң «Коммунизмче орук» кедээ ажыл-агый артелиниң өшкү кадарчызы эш С. Седин малдың чаш төлүн чыл-бүрү менди камгалап ап келген. Эрткен чылын 156 өшкүден 165 анайны менди өстүргеш колхозтуң нийти малынга дужааган.

Ам 63 төрөөн өшкүден 66 анайны менди доруктурып турар.

Колхоз баштаар чери чаш мал төлү кирер кажааларны кыштагларда болгаш чазагларда белеткээн деп **С. Банчын** бижээн.

Эш **М. Чартак-Хунаның** бижип турары болза, Сүт-Хөл районнуң Сталин аттыг колхозунуң хою түлүктеп төрүп турар. Ам 282 төрөөн хойнуң 283 хураганын менди доруктурып турар.

«Тиилелге» кедээ ажыл-агый артелиниң инээ төрүп турар. Чаа төрүтүнген бызааларны эш Дүктүг-уруг ажаап турар. Ооң ажаалгазында ам 20 чаш бызаа семис, шыырак доругып турар. Эш Дүктүг-уруг бо чылын 140 бызааны доруктурып өстүргеш колхозтуң нийти малынга дужаан бээри-биле хүлээлге алган ажылдап турар деп, Кызыл райондан эш **С. Седен-оол** бижээн.

вүдедир дугайында үргүлчүүн сагыш салыышкынын илередип турар.

ССРЭ-ниң ажылчын аңгызы бо чылын база-ла бодунуң кол кичээнгейин мурнуку хевээр бүгү улус ажыл-агыйының болгаш бистиң Төрөөн чуртувустуң камгаланыр аргазының быжыг үндезини, совет улустуң чаагай байдалының чайгылыш чок өзүлдезиниң үнер дөзү болуп турар аар индустрияның өзүлдезин хандырарынче угландырган турар.

Социалистиг үлетпүрүнүң чаа көдүрлүүшкүнү онза күженишкиннер чокка чинги-биле хандыртынган турар деп бодаар болза шын эвес болур ийик: маңаа база-ла бергелер чайлаш чок болур. Ынчалза-даа совет ажылчын аңгы бергелериң мурнунга кажан-даа доктаап көрбээн, ону партия бурунгаар чайгылыш чок шимчээшкиниң ёзузунга кижизиткен. ССРЭ-нин ажылчын аңгызы бодунуң шынчы эвилелчизи—колхозчу тараачыннарның күчүлүг деткимчезинге даянып, совет интеллигенциянның бүгү талалыг дузаламчызын ап турар. Коммунистиг партияның хүн-бүрүдеги удуртулгазы ажылчын аңгының күжүн болгаш энергиязын көвүдедип, салдынган сорулганы чедип алырынга ооң бүзүрелин быжыглап турар.

Улус массаларның, материалдыг чаагай чүүлдериниң бүдүрүкчүлериниң лугайында сагыш салыышкыны Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың кол сагыш салыышкыны болуп турар. Бүгү ниитилел амыдыралы ёзулуг улусчу, социалистиг демократияның принциптеринге тургустунуп турар совет ниитилелде ажылчын аңгы, бүгү ажылчы чоннар боттарының янзы-бүрү аргамергежилдерин калбаа-биле илередир, күүнеиің ең чугула сорулгаларын шиитпирлээринге идепкейлиг киржир аргалыг.

Чер-черниң партия организациялары коммунистиг тургузуушкунга ажылчын аңгының идепкейин улам ыңай хөгжүдер хүлээлгелиг. Бүдүрүлгениң иштинде чаштының чыдар иштики күрлавырларны илередири болгаш ажыглаары, чаа техниканы, бүдүрүлге шөлдерин бүрүн ажыглаары дээш, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам ыңай өстүрер, продукцияның шынарын бедидер болгаш ооң ботүнезин чиитедир дээш социалистиг чарышты улам-на калбартыры эргежок чугула. Ажылчыннарның болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларның чаартыкчы эгелээшкиннерин, фабрикаларда болгаш заводтарда төрүтүнүп турар күш-ажылдың чаа бүгү-ле депшилгелиг аргаларын хөй-ниитиниң идепкейлиг деткиири кончуг чугула.

Кандыг-даа ажыл-херектиң чедишкинин кижилер, кадрлар шиитпирлеп турар. Партия организацияларының, чер-черниң профэвилел органнарының хүлээлгези чүл дээрге үлетүр бүдүрүлгелеринге, чаа тудугларга, транспортка кижизидикчи, культура-массалыг ажылды соксаал чок экижидери болур. Ажылчын аңгының культура-техниктиг деңнелин улам ыңай көдүрер дугайында сагыш салыышкыны ооң-биле кады бистиң социалистиг үлетпүрүвүстүң келир үезиниң дугайында, ону чайгылыш чок өстүрериниң болгаш болбаазырадырының дугайында сагыш салыышкыны болур.

ССРЭ-нин ажылчын аңгызы, бүгү совет улус бүгү делегейге тайбыңның хөрээ дээш чайгылыш чок демиселчи болуп, дайынның империалистиг кыпсыкчыларын шиитпирлии-биле сойгаландыр илередип турар.

Коммунистиг ниитилелдің идепкейлиг тургузукчулары, тайбыңның болгаш улустар аразынга кады ажылдажылганың төлептиг камгалакчылары—совет ажылчыннар ажылчын аңгының мурнунга, бүгү делегейниң улус массаларының мурнунга боттарының интернационалчы хүлээлгезин ыдыктыы-биле күүседип, политиктиг болгаш бүдүрүлгечи идепкейин улам-на калбартып турар.

А. ВИШНЯКОВ.

Чер болгандан

Таңды районда Сталин аттыг колхозтуң баштаар чери мыйыстыг бода малды өстүрериңе ең таарымчалыг Шангана механизастатынган сүт-бараан фермазын организастаарын шиитпирлээн. Ферманың тургустунар чериндeн 8 километр черде муң ажыг кубометр тудуг ыяжы белеткетинген, ону сөөртүп турар.

* * *

«УТКА-ның 25 чылы» совхозтуң малчыннары СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң доктаалын күш-ажылчы бедик кедүрлүүшкүн-биле уткаан. Саанчы эш Кандында 9 инектер быжыглатынган, бо чылын ол, инек бүрүзүнден ийи муң литрден күду эвес сүттү саап алырын хүлээнген. Эрткен чылын совхоз чүгле 40 гектар кукуруза тараан, а бо чылын ол культураны 500 гектарга тарыыр.

* * *

Улуг-Хем районда Ленин аттыг колхозтуң хаван фермазында ооллаашкын эгелээн. Ондар Мартык-оолдуң азырап турары төрүүр 30 хаваннарының баштайгы төрээннериндeн 45 хаван ооллары аддынган.

* * *

Бай-Хаакта райүлетпүр комбинадының коллективи бо чылдың бүдүрүлге программазын бир ай бурунгаар, Совет Конституцияның хүнүн таварыштыр күүсеткен турарын шиитпирлээн. Коллектив февральда пландан ажыр 75 муң рубльдің продукциязын берген.

* * *

Бии-Хем районда «Тиилелге» колхоз черниң шыгын улгаттырар сорулга-биле 200 ажыг гектар шөлде хар доктаадыышкынын чоруткан. Тарылга шөлүнде ол ажыл ам-даа уламчылап турар.

* * *

Часкы хову ажылынга белеткелди Чаа-Хөл МТС-тиң механизаторлары чедишкиннинг чорудуп турар. Токарь Тимофей Мохов, слесарь Александр Кирилов ышкаш хүн бүрү ийи дапкыр норманы кылып турар мурнакчыларны хөйну демдеглеп болур.

* * *

Чөөн-Хемчик районда «Искра» колхоз тарылгага үрезиннерин уруп, бүрүн арыглап алган, машина херексел септелгези дооступ турар. Ногаачылар рассадага 3 оңгарларны арыглап белеткээн, чаа 2 оңгарларны каскан. Чемиштиг 53 муң саважыгаштар белен болган.

* * *

СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң доктаалын танышкаш, Таңдыда «Кызыл партизан» колхозтуң саанчылары улам бедиткен хүлээлгелерни алган. Нина Божур, Зинаида Рыженкова олар бо чылын тургузу азырада инек бүрүзүнден 1500 литр сүттү азы эрткен чылда инектен ап турганындан 400 литрни хөйну саап алырын бүзүреткен.

Спортчу мергежилди бедидип турар

Кызылдың башкы институдунда спорт ажылы эки тургустунган. Хол бөмбүүнүн, конькиниң, шыдыраанын, боодалгапын, лыжаның, баскетболдуң бөлүгүмнери үргүлчү ажылдап турар. Шыдыраа бөлгүмүнүң киржикчилери шыдырааның теориязын өөренип, ооң шилиндектери чоокта чаа болган Кызылдың өөредилге черлериниң шыдыраачылары-биле салыышкынга киржип, 36 санны алганнар.

Спорттуң янзы-бүрү хевирлеринге маргылдаалары организастыг эртирип турар. Ооң түңнелинде спорттуң хевирлериниң талазы-биле мергежилдиг шилиндектер студентилериниң аразында бар. Оларга Ламаш-оол, Токарев, Сапогова, Маннай-оол, Золотухин, Симаков, Пактын хамааржыр, оларның чуруун көргүзүг самбыразында аскан.

Школаларга күш-культура башкыларын белеткээр ийи чыл хуусаалыг салбырны институтта ажыткан. Ында 23 студентилер өөренип турар.

Институтта спорттуң талазы-биле «Стартче» деп хана солун квартал санында доктаамал үнүп турар. Спорттуң бүгү хевирлеринге чугула хереклелер долузуубиле хандыртынган.

О. ДОЖУЛДАЙ.

* * *

Тожу районнуң төвү—Тоора-Хемге ооллардың 10 километрге, уруглардың 3 километрге лыжа маргылдаазы болган. Аңаа ооллардан 17, уруглардан 12 кижи киришкен.

Ооллардың маргылдаазынга бирги черни Кара-оол, ийиги черни Пастухов, үшкү черни Сандан-оол, уруглардан бирги черни чеди чыл школазының өөреникчизи Рая Танаа, ийиги черни Н. Крылова, башкы Щещина олар алганнар.

Тиилекчилерни өртектиг чүүлдер-биле шаңнаан.

А. ШЮГДЮР-ООЛ.

* * *

Улуг-Хем районнуң Шагаан-Арыг хоорайда № 2 ортумак школаның өөреникчилериңе шыдыраа бөлгүмү 1953 чылда организастатынган. Бөлгүмнүң школаның башкызы эш Магарам удуртуп турар.

Бөлгүмнүң өөреникчилериниң бешки разрядниктериниң саны өзүп, Х. Мартемьян, К. Ким-оол, М. Владимир олар шыырак шыдыраачылар болу бергеннер. Ол ышкаш № 1 школаның өөреникчилериниң ортузунда ол талазы-биле ажылдар чорутунган.

Ам Шагаан-Арыг хоорайда 18 кижи бешки, 5 кижи дөртү, 6 кижи үшкү, 2 кижи ийиги разрядты чеп алган.

И. БАДРА.

МУРНАКЧЫ ЧОЛААЧЫЛАРНЫҢ АЖЫЛЫНЫҢ ДУРЖУЛГАЗЫН НЕПТЕРЕДИР

Автомашинаның септелгезиниң хуусаалларын узадып тургаш, чүс муң болгаш оон-даа хөй километрни капитал септелге чокка эрттери дээш чаартыкчы чолаачыларның эгелээни социалистиг чарыш областың автотранспорт организацияларының чолаачыларының ортузунда калбак нептерелди алган.

Чолаачыларның бо патриотчу шимчээшкининге «Хакас алдын» трестизиниң Кызылда приска эргелелиниң автотранспорт конторазының дуржулгалыг чолаачызы Андрей Чумарин бедик көргүзүгну чедип алган. Бүдүрүлгениң планын ол ай санында ажыр күүседип, хөй кыыр, чаар материалдарны камнап ап турар. Ол бодунуң ажылдап турар ЗИС-5 деп машиназыбиле 70 муң километрни капитал септелге чокка эрткеш, чыл дургузунда 2264 литр бензинни камнап алган. Автомашинаның резина дугуйларының эдилелиниң хуусаазын барык ийи катап узаткан.

Септелгелер аразын узатканы чаңгыс чыл дургузунда безин 9 муң рубльди камнап алыр арганы аңаа берген. Машинаны эдилээриниң коэффициентизи 85,4 хуу чедир бедээн. 70 муң километр чораан, машинаның поршениниң билектери чүгле чаңгыс катап солаан. Андрей Чумаринниң машиназының моторунуң шатун болгаш кол подшипниктери заводка кутунган хевээр барык элевээн болгаш ам-даа 100 муң километрни чайгыг эртип шыдаар.

Мындыг бедик көргүзүглерни дуржулгалыг чолаачы кандыг арга-биле чедип алганы, бо дугайын допчузу-биле танылыш көрээли. Автомашинаның эдилелиниң хуусаазын узадырынга ооң кезектерин шын болгаш эки шынарлыг үзээри улуг ужур-дузалыг болган деп чүвени Андрей Чумаринниң дуржулгазы бүзүреткен. Машинаны камнап эдилээринге үзээшкин чурумун шыңгыы сагыры улуг рольдуг. Чамдык чолаачылар, ылаңгыя эвээш дуржулгалыг, чаа ажылдап чоруур чолаачылар «кандыг чүү-даа бол, масло-ла бар болза ажырбас, подшипниктер изивес болгаш эзилбес-даа»—деп бодап турар. Ол шын эвес. Чүге дээрге масло металл, агаар болгаш суг бузунга холужун дээшкеш, бедик температураның хеделиишкининиң саңдарынга таваржыр болгаш ооң соонда бодунуң химиктиг составын өскертип, хирлени бээр.

Ооң түңнелинде үзээшкинге (маслога) чукталчак чүвелер, кокс болгаш хөө, чүзүн-баазын дустар, кислоталар, металл үүрендилери болгаш өске-даа чүүлдер чыгып эгелээр. Олар үзээшкиниң шынарын баксырадыр болгаш машинаның дүрбүжүн чоруур кезектеринче маслонуң кирерин шаптыктаар, а оон дендезе нарын кезектерни шыйбактап үрегдээр. Мынчангаш, Андрей Чумарин бодунуң машиназының үзээшкининче онза кичээнгейни салып, эргижирей берген маслону чаартып солуп ап турар. Маслога кевин херек чок бок-сакты чыыдырбазы-биле автомашинага тускай фильтрлерни хереглеп турар. Оларның иштинден эң-не дээрези болза саазын фильтр болур. Ол бодунуң нарын үттерин дамчыштыр маслону эки өтүрер болгаш демир аймаанның хензигинне кескиндилери, чукталчак апарган масло болгаш өске-даа чүүлдер аңаа шүүрелип чыдып каар.

Масло болгаш агаар фильтрлериниң ныын ажылдаарын үргүлчү хайгаараары болгаш үрелип баксырай бээрге оларны өй-шаанда чаартып солуп алыры чугула. Карбюраторунуң агаар киирер фильтри чок автомашина-биле ажылдан болбас. Агаар фильтри - чокка карбюраторже бок агаар-биле кады кире бээр. Бок оон улам мотор иштинче киргеш, цилиндрлерни, поршеннерни болгаш ооң билектерин дүрген эледип, үрөөр база үзээшкиниг бокталдырар. Мотор иштинде маслонуң эргижиреп, ыңа демир аймаанның хензигийне кескиндилери болгаш өске-даа чүүлдер (чук, асфальт болгаш кокстуг чүүлдер) тыптып, бокталы бергенин бир-лии алырда масло хемчээр керексел-биле картерде маслону бир дамды хирени алгаш, саазынга чодуптар. Бир-эвес саазында маслонуң өңү сарыг болза, ол арыг болгаш ам-даа ажыглатынып болур, а бир эвес ооң өңү кара бора болза—ону ажыглап болбас болгаш доп-дораан чаа масло-биле солуур. Чаа маслону кудар мурнунда картерни чуур болгаш фильтрни солуур.

Кажан автомашина деш өрү үнүп турда үзээшкин материал (масло) картерниң соңгу кеззэнче чайгыла бээр. Ол душта масло насозу үзээшкин материалын четче соруп шыдавайн баар болгаш ону ажылдап турар кезектерже четче берип шыдавас. Ооң түңнелинде маслонуң суук байдалы кевизимээр байдалче шилчиир. Андрей Чумарин мындыг чорукту болдурбазыгбиле маслону манометриниң (масло хемчээр керексел) чижег хемчээлиниң деңинге тургузуп турар. Картерде маслонуң хемчээлин манометриниң көргүзүп турарын үргүлчү хайгаарап чоруур чорук дуржулгалыг чолаачыга машинаның подшипниктериниң дыңзыдыышкынын кажан кылырын тодаргай билип алыр арганы берип турар. Ол чорук септелге кылырынга чарыгдаар акша-хөреңгини камнап алырын болгаш септелгелер аразын 12—15 муң километр узадырын хандырып турар.

ЗИС-5 деп автомашинаның хөй-хөй чолаачылары масло шуудар трубканың үстү бээринден айныгынган, масло манометрин ажыглавайн турарлар. Ынчаарга ону болдурбайн барып болурун Андрей Чумарин бодунуң дуржулгазы-биле бадыткаан. Масло шуудар трубканы маслофильтриниң чоогундан одура кескеш, ону резина шланга-биле тудуштуруп каар.

Андрей Чумариниң ажылында чугула чүүлдүң бирээзи болза, клапаннарның аштылгазын ооң өй-шаанда кылып турары болур. Ол, клапаннарның аштылгазын кажан шимчедикчиниң (моторнуң) компрези эвээжей бээрге ам кылып турар. Шимчедикчиниң компрезиниң кошкак, кошкак эвезин билип алырда машина моторун долгаар туданың дузазы-биле поршень бүрүзүн кызыышкыныг кылдыр долгаптар. Бир эвес ынчалдыр долгаптарга хей (компресс) туданы 1—2 катап дедир тептер болза, блоктуң халывын адыргаш, компрессиниң кошкай берген чылдагаанын хынап көөр, а бир эвес туданы 3—4 удаа дедир тептер болза—клапаннарны аштаан херээ чок.

Бол болгаш шатун подшипниктерин дыңзыдарда дискеткелчек өзекти хозаланнавас кылдыр дыңзыдар херек. Хозаланнаш чок кылдыр дыңзыдарга дүрбүүшкүнү эвээжедир болгаш кезектериниң элендизин узадыр. Солуштурулга хааржаның (коробка передача) болгаш соңгу көвүрүгүнүң (задный мост) подшипниктериниң таарыштырылгазын Андрей Чумарин олар кажан хозаланнаан апаарга ам кылып турар. Ырак-даа, чоок-даа черже баарда ол бодунуң машиназын ыяк кылдыр хынаан, техника талазы-биле кандыг бир четпес чүве бар апарза ону эдип алган ам чорун турар.

Автомашинаның марка бүрүзүнүң техниктиг тургузуун болгаш оларның ажылдаарының байдалын ылгап билири эргежок чугула деп чүвени практиктиг ажыл Андрей Чумаринни бүзүреткен. Ол бодунуң ажылдап турары ЗИС-5 деп автомашиназының шимчедикчизиниң өйүнде ходелишкинде эки тыртарын бүзүрээн. Деш черлерге болгаш тайтыр орукка машинаның шимчедикчи дугуйларының дайгактаарындан чайлаарынга ооҗум хеделишкин улуг рольдуг болуп турар. Чамдык чолаачылар бо дугайын чугулаваайн, берге оруктарга болгаш деш черлерге аар чүктүг машинаның моторун ооҗум ажылдаткаш, улуг скорость-биле чорудуп турар. Бо таварылгада шимчедикчи дүрген эдээчел болур болгаш кывар чүүлге чарыгдалды көвүдедир.

Андрей Чумарин автомашинаның энергиязын чеп ажылдап турган, хөй кывар чүүлду камнап ап турар болгаш шимчедикчиниң эдилелиниң хуусаазын каш катап узадып турар. Дөвүнчүк черлеп бадарда моторнуң одун өжүргеш, ону чеп ажыглаары кывар чүүлду камнап алырынга улуг ужур-дузалыг. Кандыг бир моондакче алы доктаар дээн черже чоокшулап орган машинаны аргалыг-ла болза хей черге тормозтаайн чораан дөвүнчүк черлерни база чеп ажыглап турар. Деш өрү үнерде чогуур скорость салып алгаш, оларны оруктун байдалындан хамаарыштыр өй-шаанда солуп ап чоруур. Ол, орукка чораан машинаның дүргедээшкинин эки оруктарга шакта 45—50 километрден ажырбайн чоруур. Будургай черлерге дүргедээшкин шакта 30 километрден дүргедевес.

Машинаны орук эки-даа болза шакта 50 километрден дүргедеткен болгаш 25 километрден ооҗум чорутган ажыы чок. Чүге дээрге хөлүн эртир маннадырга агаарның удур кагыышкыны улгадыр, а ооҗумнаарга—дүргедээшкинни катап улгаттырар ужурга таварыштырар. Ол чорук катап күш үндүрериңе чедирер деп, Андрей Чумарин чугаалап турар. Автомашинаны шын эдилээринге ооң тормоз системазының болгаш (электри дерилгезиниң) бүдүн болуру биче эвес рольдуг. Мынчангаш, дуржулгалыг чолаачы Андрей Чумарин бодунуң ажылдап турар машиназының тормозтарын болгаш от системазын каза-даа чораан үргүлчү хайгаарап чоруур. Ооң-биле кады ол бодунуң машиназының башкарылгазынга улуг кичээнгейни салып турар. Ынчангаш ол машиназының башкы дугуйларын өзекке шын тургузуп ап, үргүлчү үзеп ап турар.

Машинаның дугуйларын үениң байдалындан (изиг, соокта) хамаарыштыр өй-шаанда үрдүрүп алыры ооң элендизин узадырынга чугула ужур-дузалын ол бүзүреткен. Андрей Чумарин машинаның резина дугуйларын 10—15 муң километр чораан солуй суп ап турар. Ол чорук резиннериниң деңдески элээринге ужур-дузалыг. Чайгы изиг үеинде машинаның дугуйунуң изий бээрин болдурбайн турар. Дугуйлар изип чорда оларны соодуп, кезек доктаап, даштыг, онгуй-чингил, багай оруктарга ооҗум чорун турар.

Бодунуң чолаачы мергежилиң мурнакчы дуржулга-биле байытпышаан, Андрей Чумарин автомашинаның капитал септелге чок маңнадыышкынының хуусаазын узадыры дээш чарышка күш-ажылчы улуг салыышкынны киргген. Ол ам 200 муң километрни капитал септелге чокка эрттерин хүлээнмишаан, ону чедишкиниг күүседир дээш күженишкиниг ажылдан турар.

Н. ТЫМЧУК,
«Хакас алдын» трестизиниң Кызыл АТК-зының начальниги.

Ниитиниң мал ажылын хөгжүдери дээш демиселде

Чөөн-Хемчик районда «Искра» колхоз (даргазы эш Доктугу) ниитиниң мал ажылын хөгжүдериниң чугула хемчеглерин боттандырып, малдың кышкы ажаалгазын экижидип турар. Эрткен чылда малдың бүгү чүзүн ийи-биле баш санын өстүрериниң планы ажыр күүсетинген. Инек малды алды кезек черге кыштаглаткан. Ол кыштаглар эки оттуг, суглуг черлерде тургустунган болгаш чылыг кажаалар-биле хандыртынган.

Мал кыштагладыышкыны организастыг чорутунганы-биле мал хүр кыштаглап турар. Колхоз 120 баш инектерни тургузу азырап турар, ооң иштинден 20 инектер төрөөн. Ол инектериниң бызааларын иелериниңден чаргаш, инектерни хайдактап саар арганы саанчылар боттандырганыбиле оларның сүткүрү көвүдеп турар. Чижээ, саанчы эш Чолураа инек бүрүзүнден хүнде 7 килограмм сүттү саап ап турар. Январьда төрөөн, ам тургузу азырап турар беш инек хүнде 5,5—6 килограмм сүттү берип турар.

Тургузу азырада киирген инектерни азыраарына сиген, сула, силос болгаш дус четчири-биле белеткетинген. Инек ажаакчылары элбекшилдиг чемнер-биле инектерни азырап, чылыг, чырык болгаш кургаг кажааларга оларны тургузуп турар. Зоотехник эш Федотованың сүмезиниг-биле саанчылар дустуг сугга суланы, сигенни сугга ылбырадыр хайындырган, ооң-биле саар инектерни эки чемгерип азыраарга, олар дыка сүттенип турар. Азырада инектериниң күжү эки. Кыштагларда инектерге үргүлчү сиген, саван, өдек сөөртүп чедиреринге 8 шанактыг аттар тургустунган. Кыштаглаашкынның эгезинде колхоз баштаар чери мыйыстыг бода малга тускайлаан 200 тонна сиген-биле инектерни азырап келген. Колхозчулар узун дурту 40 метр чаа кажааны арткен чылын соок дүжер бетинде немей тудуп доскан. Инек кажарчылары Шыдар, Домбу, Байыр олар ажаап турар инектерни менди кыш ажырар дээш социалистиг чарыштың хүлээлгелерин алган.

Колхозтуң шөөр малы эрткен чылдардаазынга бозаарга делгем, чылыг, чырык болгаш кургаг кажаалар-биле эки хандыртынган. Хураганнарга, анайларга чылыг кажааларны база белеткээн. Хойжулар төрүүр четкен хойларны, өшкүлерни немелде чемнер-биле азырап турар. Кыштагларда шөөр малга чемнер сөөртүп чедирер 10 шанактыг аттарны тургускан. Хойлужар Бюрбю, Шаравин, Бойду олар шөөр малды оларларга план ёзугаар оларладып турар.

Чылгының күш-деңгели бакыраваан, колхозтуң чылгычылары чылгыны менди чыл ажырар болгаш моон соңгаар улам өстүрер дугайында улуг сорулганы салган. Олар чылгының кышкы ажаалгазын күштелдирген, чылгычы эш Хүрен-оол ай санында-ла чылгыны 2 катап кужурадып, күжү суларгай богбаларга немелде чемни берип келген.

Колхозчу малчыннар мал ажылының продуктуларын бүдүрериң көвүдедир дугайында СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырары-биле чаа хүлээлгелерни алган. Олар бир хойдан 2 килограмм дүктү кыргып, 100 баш хойдан 105 баш хураганны, 100 өшкүден 110 анайны өстүрүп алырын, инектериниң сүткүрүн улам-на көвүдедирин хүлээнгеннер.

* * *

Колхозта партия организациязы (секретары эш О. Шынгыр-оол) колхозчу малчыннарның ортузунга масса-политиктиг ажылды күштелдирип турар. РСФСР-ниң Дээди Советинге болгаш чер-чер Советтеринге болуп эрткилээн соңгуулалар-биле холбаштыр малчыннарның ортузунга дыка хөй солун номчулгалары, беседалар болгаш илеткелдер болгуулаан. Агитаторлар Дамба, Ламажап, Балган болгаш ооң-даа өскелер колхозчуларның ортузунга тайылбыр ажылын үзүктел чокка чорудуп келген.

Колхозта библиотека эргелекчизи комсомолчу эш Сагаан-оол малчыннарга тайылбыр ажылын чорудуп, колхозчу массаны номче хандыдын турар. Малчыннар область солуннарын чагыдып алган, радио дамчыдылгаларын дыңнап турар. Почтачы эш Дарый солуннарны малчыннарга доктаамал чедирип келген. Колхоз баштаар чери малчыннарның амыдыралынга чогуур дузаламчыны көргүзүп турар, ынчангаш малчыннар шай, тацкы, керосин, оттуг-ыяш, пөс болгаш ооң-даа өске чугула хереглелдің бараанларын садып алыр аргалыг болуп турар.

Д. СҮРЮН-ООЛ.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

ПАРИЖ ДУГУРЖУЛГАЛАРЫНГА УДУР УЛУСТАРНЫҢ ДЕМИСЕЛИ ҮРГҮЛЧҮЛЕП ТУРАР

Чамдык америк болгаш барыын-герман солуннар париж дугуржулгаларын бадылаар дугайында бонн бундестаттың (парламентиниң бирги палатазының) шиитпирин канцлер Аденауэрниң чайыннанчак болгаш хенертен болган тиилелгези кылдыр көргүзерин бар-ла шаа-биле ораладжып турарлар. Ынчалзажок ында чайыннанчак-даа, хенертен болган чүү-даа чүве чок. Бүгү-ле чүве аная-ла: чүгле Аденауэрниң партиязы—ХДО бундестагта бүгү бадылаашкыннарның 50 хуузун (487-ден 243-тү) ап турары-биле тайылбырлатынар. Чазак эвилелинде кирип турар өскедаа буржуаз партиялар-биле кады Аденауэр бундестагта 336 (тодаргайлаарга үш түн ийизинден хөй) бадылаашкыннарлыг болуп турар. Ынчангаш бадылаашкыннарның түңнелдери баш бурунгаар тодаргайлатынган турган.

Ындыг турбуже бундестагтың париж дугуржулгаларын түүлдүг деп көөрүн Аденауэр улуг күш үндүрүп турган чедип алган деп объективтиг хайгааракчылар эвээш биче-даа бол демдеглеп турар.

Бундестагка дөрт хүнүер иштинде үргүлчүлээн санал берилишкиннери париж дугуржулгаларын боттандырары немец улуска кайы хире ондактыг айыыл болуп турарын бүгү немец улуска онза тодаргайы-биле көргүскен. Чугаа болза, чүгле Барыын Германияны дагын чепсеглээринин база оон уламнан чонга экономика талазы-биле аар-берге чоруктарның таваржырының болгаш немец бажың бүрүзүнге дайын айыылының чоокшулап олурарының дугайында эвес, харын Германияның чарлыышкының билдинмес хуусаанның иштинде хевээр артырарының болгаш ону каттыштырарынга чаа моондактары турганзарының дугайында база чугаа чоруп турар. Бундестагтың депутаттарының ону билип турар чоруу мынчага чедир Аденауэрниң болгаш оон америк камгалакчыларының сос-биле дыннангыр чоруп турган чазак эвилелиниң иштинге безин улуг кризисти хайныктырган. Чижээлээрге, Германиядан Саарны херек кырында чарып алырын айтып турар саар түүлүнге улуур 151 социал-демократтар-биле кады бонн чазак эвилелинде кирин турар буржуаз хостуг демократтыг партиялан 48 депутаттарның балыааны барымдаа болуп турар. Бадылаашкын болганының дараазындагы хүн премьер-министрнин оралакчызы Блюхер (хостуг демократтыг партияның кежигүнү) болунуң партиязының ыйыышкыны-биле албан-дужаалындан үнер чоруккa албадатырган. «Аденауэрниң баштааны эвилелдиң иштинге аная удур тура-халыышкын болган» деп Лондоннуң «Тайме» солуну бижээн.

Ынчалзажок Боннуң чагырыкчы бөлүктеринде кризис Германияның катап каттыжыышкының чедип алырынга, париж шериг дугуржулгаларын үзеринге доолу шиитпирлиг герман улус массаларның хөөннериниң түгле бичии бүлүртүн илерээшкини болган.

Париж дугуржулгаларын боттандырарынга бүгү улустуң сырый каттышкан удурланыышкының таварыштырарынче немец улусту Германияның Коммунистиг партиязының баштаар чери изин-биле кыйгырган. Германияның чарлыышкынынга удур демиселди үргүлчүлээриниң дугайын Германияның социал-демократтыг партиязының даргазы Олленхауэр база медеглээн. Париж дугуржулгаларын боттандырар чоруку болдурбазынга, шиитпирлиниң дугайын барыын-герман ажылчыннар болгаш профэвилел организациялары, хөрээженнер организациялары, хүрээ-хииттериниң, аныяктарның болгаш оондаа өскелериниң төлөөлекчилери база медеглээннер.

Батап каттыжыышкын дээш, чаңгыс аай, тайбыңга ынакшылдыг Германия дээш демиселдиң бажында Герман Демократтыг Республика чоруп турар. Париж шериг керээлерин канчаар көөр дугайында айтырыгның талазы-биле улусчу референдумну бүгү Германияга дораан чоруудар дугайында ГДР-ниң улус палатазының саналы улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Барыын Германияны дагын чепсеглээринге удур демиселди немец улус-биле кады французтар, англичаннар, итальяннар болгаш Европаның өске-даа улустары күштелдирип турар. Оон-биле холбаштыр АКШ-тың чагырыкчы бөлүктериниң барыын-европа чурттарынга париж дугуржулгаларын доңнаштырар дээш сагышчоваашкыны ам-даа улуг болур. Париж дугуржулгаларын ылангыя барыын-герман парламентиниң (бундестагтың) ийиги палатазынга болгаш франциуз республиканың чөвүлелинге көөр апаар. Ол ийи инстанцияларның кайызынга-даа немец болгаш французуз улустарның эрге-ажыктарын садыглаар чоруктуң үүлгедиишкиннерде чиигі-биле эртип шыдавас.

Париж дугуржулгаларынга удур демиселди тайбын, демократия болгаш социализм лагериниң чурттарының улустары база күштелдирип турар. Олар оон-биле кады бир эвес париж дугуржулгалары бадылатына бээр болза, тайбыңга ынакшылдыг чурттар тайбыңны болгаш Европаның айыыл чок чоруун хандырар дээш бүгү хемчегларни алыр апаарын сагындырып турар. Ол дугайын Европа күрүнелериниң эрткен чылдың декабрь 2-де доозулган Москва чөвүлел хуралының Декларациязында тодаргай чугаалаан. Ол дугайын ССРЭ-ниң Дээди Советиниң ийиги сессиязынга илеткелинге В. М. Молотов база сагындырган.

Милитаристи париж дугуржулгалары тайбының хөрөөнге улуг кыжаныышкын. Оларга удур улустар идепкейлиг демиселди чорудуп, боттарының эрге-ажыктарының камгалалында серемчилелдиг турып турар.

АМЕРИК ИМПЕРИАЛИСТЕРНИҢ АЗИЯДА КОРДАЛДАРЫНЫҢ БУУРАП ДҮШКЕНИ

Төөгүнүң дуржулгалары улустарга аная-бир чүве болбас. Ылаңгыя америк колонизаторларның бүгү-ле кажарлаашкыннары турбуже, Азияның болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң чурттарының улустарының боттарының национал хамаарышпас чоруу дээш демисели үргүлчүлеп турар. Ол демисел Японияда — америк империалистерниң кулданыышкынында кирген чуртта база күштелип турар.

Японияда америк политиканың буурап дүжүүшкүнүнүң бүзүрелдиг херечилели болза, ол чуртка февраль 27-де болуп эрткен парламент сонгулдалары болган. Ол сонгулдаларның мурнунда ындыг-ла үр эвесте, эрткен чылдың декабрьда АКШ-тың эн-не чашпаачы агентизи япон премьер Иосида албан-дужаалындан дүжер чоруккa албадатырган. Сонгулдаларга Иосиданың партиязы— либералдыг партия—чаа аштырыышкынга таварышкан. Ол, парламентиниң 88 мандаттарын чидирген. Совет Эвилели-биле болгаш Кыдат Улус Республика-биле Японияның харылзааларын чогумчулар дээш тускай политиканы чорудары дээш саналдап турар амгы премьер-министр Хатояманың чагырыкчы демократтыг партиязы эн-не хөй санныг олуттарны алган. Коммунистерниң болгаш чөөн үзелдиг политиктиг партияларының алганы депутат мандаттарының санының база көвүдээни тодаргай болуп турар.

Сонгулдаларның ындыг түңнелдерин үнелевишаан, Лондоннуң «Таймс» солуун «япон демократтарның тиилелгезин бодунуң угланыышкыннарының талазы-биле антиамериканчы деп санап болур... түңнелдер японжүргүү болуп турар: хамаарышпас даштыкы политиканы чорударыбиле сонгукчулар чазакка мандатты бергеннер» деп чүвени миннип турар.

Азий диптиң чурттарында, ылаңгыя оон Мурнуу-Чөөн кезиниде улустарның национал-хосталгалыг демисели база уламна калбарып турар. АКШ баштаан колониялыг чурттар ол демиселди базары-биле эрткен чылын «Мурнуу-Чөөн Азияның камгалалының дугайында керээ» дээр агрессчи керээни тургускан, ол керээни СЕАТО деп база адап турар. Февраль 23-тен 25-ке чедир СЕАТО-нуң киржикчилери чурттарның Бангкокка (Таиланд) болуп эрткен чөвүлел хуралынга АКШ бодунуң колониалдыг политиказының ол чепсээн херек кырынга чорударын чедип алган. Ол соруулга-биле чөвүлел хуралдан СЕАТО-нуң улуртур шериг аппаратының тургускан болгаш ук шериг блогунуң күштүг болур чоруун Мурнуу Вьетнамга, Лаоска болгаш Камбоджага нептередир дугайында шиитпирин хүлээп алган. Биргээр чугаалаарга Бангкок чөвүлел хуралының АКШ баштаан киржикчилери Индий-Кыдатка тайбыңны катап тургузар дугайында Женева дугуржулгаларын үрээриниң болгаш үзеринин оруу-биле барганнар.

Ынчалзажок Азияның улустары америк политиканың чимэнеишкиннерин тодарадып билир болгаш оларны ойтур шаан турар.

«Кыдат улус бүгү тайбыңга ынакшылдыг улустар-биле бир дөмей Женева дугуржулгалың сагыыры дээш моон сонгаардаа шиитпирлин-биле демисежир апаарын Бангкок чөвүлел хуралының киржикчилеринге шыңгыы сагындырарын күзен турар бис» деп Кыдаттың «Гуанмиңжибао» солуун бижээн. «Азияның чурттары даштыкы холгаарлаашкын-биле моон ыдай эптежип шыдавас дээрзинге бүзүрелдиг бис. Азияның болгаш Африканың чурттарының ам болур конференциязына олар боттарының идепкейлиг киржилгези-биле СЕАТО-нуң калчаалыг планнарын сойгаландыр илередирлер» деп Индияның «Пратав» солун бижээн. «СЕАТО дээрге империализмниң эрге-ажыктарын камгалаарының орадаажыышкыннары болур» деп Индонезияның «Пикиран Ракьят» солун демдеглээн.

Азияның хөй-ниитизинин депшилгелиг болгаш патриотчу хөөн кирген төлөлекчилери Азияның улустары чаңгыс эвин бызыглаарын кыйгырып турар.

АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери Азияның оортан хамаарылгалыг чурттарын кыңчыктырбайын тударын орадаашыышаан, аная удурланыштыр идепкейлиг чоруун аажок илередип турарлар. АКШ-тың күрүне секретары Даллес Бангкокка конференция хагдынганының соонда Лаоска, Камбоджага болгаш Мурнуу Вьетнамга чоргулаан. Ол аная чоруп турган, ылаңгыя 1956 чылда бүгү Вьетнамга бүгүнити сонгулдаларны чорударын көрүп турар Женева дугуржулгаларын үзериниң оруктарын болгаш арга-хемчегларин дилеп турган.

Ынчалза-даа Даллестиң кордалдарында үндезилетинер боттуг барымдаа чок.

А. ШАТИЛОВ.

Францияже америк-англи ыйыдыышкын уламчылап турар

ПАРИЖ. Париж дугуржулгаларын күштүг болдурарының дугайында бонн бундестагының шиитпири арай деп билдине бээри билек-ле, республиканың чөвүлели бо дугуржулгаларны күштүг болдурарын дүргедедир дээш, Англия болгаш АКШ Франциядa чаа базыышкын көргүзер соруулга-биле хемчегларни ап чоруда берген. Парлалганың дыннадыы-биле алырга, Парижте Англи элчин болгаш АКШ-тың херектеринге бүзүретиргени чазактың баштыңы Эдгар Форга баргаш париж дугуржулгаларын республиканың чөвүлелинге күштүг болдуруп бадыладыр дугайында айтырыг кандыг байлалдыг болуп турарын тайылбырлап бээрин олар негээннер.

Республиканың чөвүлелинге санал-шүгүмчүлелдерни аргалыг-лаа болза, парламентинин пасха каникулунга чедир (апрель 10 чедир) дүрген чорудар күзелин бодунуң чазак Декларациязында ол илереткенин англи болгаш америк дипломаттарга Эдгар Фор сагындырганы «Монд» солун негеп турар.

«Франс-Суар» солуннуң дыннадыы-биле алырга, республика чөвүлелинге бадылаашкынны оон чазаа үргедедир күзелиниң дугайын Эдгар Фор медеглээн. Ындыг болза-даа Саар дугайында дугуржулгаларга бундестагтың индириндеи бердинген билдингир тайылбыр француз сенаторларга саалдарлыг болуп болур (бо айтырыг талазы-биле Аденауэрниң чугаазы болуп турар).

Францияже америк базыышкын дугайын «Монд» солуннуң вашингтон корреспондентизиниң дыннадыындан түңнеп болур. Авторнуң чугаазы-биле алырга, париж дугуржулгаларын бундестаг күштүг болдуруп бадылаан соонда американың башкарыкчы бөлүктери ам өөлчег француз парламентиде, «хамык хайгаарал Францияже угланган» деп медеглеп турар.

Чазактың бөгүнгү хуралынга өске айтырыглардан аңгыда париж дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадылаар дугайында республика Чөвүлелинге ам болур айтырыглар дугайында база көөр апаар деп «Франс Пресс» солун бижип турар.

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң париж корреспондентизиниң дыннадыы-биле алырга, «Каттышкан Штаттарның болгаш Англияның төлөлекчилери Германияны чепсеглээрин көрүп турар дугуржулгаларны Франция дүрген күштүг болдуруп бадылаарын министрлер чөвүлелинин даргазы Эдгар Форну кыйгырып турганнар».

Форга англи элчин Гладуин Джебб бир дугаарында, оон соонда АКШ-тың херектеринге бүзүретиргеи Теодор Экилиз барганын корреспондент дыннадып турар.

(СЭТА).

„Женьминьжибао“ Даллестиң медеглелиниң дугайында

ПЕКИН. Март 3-те Чан Кай-ши-биле ужурашкан соонда АКШ-тың күрүне секретары Даллестиң медеглелин «Женьминьжибао» солуннуң хайгааракчызы Цзин Юань-чунь тайылбырлап турар, ол медеглелдиң утказы болза, Каттышкан Штаттар Тайваньны эжелеп алган чоруку-биле эптежириниче кыдат улусту албадап турары болур.

Даллес болза, бодунуң чугаазынга «бооргаашкынны соксадырын» КНО-нуң эргелериниче кыйгырарын үргүлчүлеп турар хирезинде Чан Кай-шиниң өскерликчи бөлүү аная киришпес болза, АКШ «кандыг бир чугаалажыышкыннарга» киржириндеи ойталаар апаар деп демдеглээнин хайгааракчы бижип турар. Ындыг янзылыг туруш байдал Тайвань районунда дүшкүүрлүг байдалды кошкадырынче Каттышкан Штаттар чүткүвейн турарын чугаалап турар.

Каттышкан Штаттарның Тайваньны эжелеп алганы болгаш АКШ-тың дайынга белеткели Ыраккы Чөөн чүкке болгаш бүгү делегейге шыңгыы айыылды тургускан. Бодунуң бүрүн эргезин болгаш чурт девискээриниң бүдүн турарын камгалап алыр дээр болза, тайбыңны камгалап алыр дээр болза, кыдат улус Тайваньны хостаар ужурлуг. Бо болза, кыдат улустуң туружу. АКШ бодунуң политиказын өскертир ужурлуг, удурланыр апаар болза, олар боттарының агрессчи чорудулгаларының дугайында харылсалгадан чайлап шыдавастар.

(СЭТА).

Польшада чер ажылының кооперативтериниң хөгжүлдези

ВАРШАВА. Улусчу Польшаның күш-ажылчы тараачыннары ажыл-агыйны коллективтиг чорударының оруунче шиитпирлин-биле турып турар. Бо үеде чуртта чер ажылының 9 муң хире бүдүрүлге кооперативтери санатынып, олар 200 мундан хөй тараачын ажыл-агыйларны каттыштырып турар.

Чер ажылының бүдүрүлге кооперативтери организас болгаш ажыл-агый талазы-биле быжыкканың база эвээш эвес чедишкиннерни чедип алганын эрткен көдээ ажыл-агый чылының түңнелдери көргүскен. Хөй-хөй кооперативтернин орулгазы 1953 чылдың деннелин ашкан. Ниитизи-биле алырга элээн хөй кооперативтерде хөй адырлыг ажыл-агый чедишкиниг хөгжүп, мурнакчы агротехниканы калбаа-биле ажыглап турар.

Чуртта 416 машина-трактор станциялары тургустунган, ында 20 муң хире тракторлар, өске-даа хөй машиналар болгаш чепсектер бар болуп санатынып турар. Кооператив ажыл-агыйларында көдээ ажыл-агыйның кол-кол ажылдарының барык 70 хуузу механизастатынган. Бо чылын машина-трактор станциялары 1954 чылда турганыңа бодаарга 1 миллион 300 муң гектар шөлду хөйну ажылдап болбаазырадыр.

(СЭТА).

Моолдуң Араттың революстуг партиязының 34 чыл ою

УЛАН-БАТОР, март 1. Бөгүн Моолдун Араттың-революстуг партиязының үндезилетинген хүнүнде бээр 34 чыл болганының ою. Бо кайгамчыктыг хүнге таварыштыр «Унэн» солун мурнуку үүл бижээн. Моол улустуң революстуг демиселинге удуртукчу күш бистиң партиябыс кайгамчыктыг орукту эрткенин үүлде чугаалап турар. Улустуң революциязы чурттуң хөгжүлдезинде чаа үени ажыдып, бистиң улузувустуң амыдыралын үндезини-биле өскерткен. Партияның улуг алдар-хавыяазы болза, ол бодунуң ажылчорудулгазынга марксизм-ленинизмниң бүгү-тиилелгелиг өөредиин удуртулга болдуруп, улуг Ленинниң гениалдыг өөредиин практикага чогаадыкчы ажыттан турарында. Моолдуң Араттың-революстуг партиязының шылгаратынган улуртулгазының адаа-биле моол улус социализм тургузуушкунунуң хөрөөнде чаа-чаа чедишкиннерни чедип алыры чигзиниг чок.

(СЭТА).

Болгарияның хөрөөженнери— социализмниң идепкейлиг тургузукчулары

СОФИЯ. Болгар улус чурттуң хөрөөженнериниң күш-ажылчы маадырлыг чоруктары-биле чоргаарланып турар. Үлетпүрүнүң ажылчыннарының чартыныдан ажыг кезин хөрөөженнер болуп турар. 550 муң ажыг хөрөөженнер күш-ажылчы кооперативтер-чер-ажылдыг ажыл-агыйларда ажылдап турар. Социалистиг күш-ажылдың маадырлары хөрөөженнерниң — Лиляна Димитрованың, Ирина Баянованың, Ольга Острованың, Донка Панайотованың, Цонка Акмаджеваның болгаш оон-даа өскелериниң аттары бүгү чуртта сураглыг.

Чуртту эргелеп башкарарынга болгар хөрөөженнер идепкейлиг киржип турар. 37 хөрөөженнер Улустуң хуралының депутаттары, 11 муң хөрөөженнер чер-чернин улус Советтериниң депутаттары болуп турар.

1 миллион ажыг хөрөөженнер — адаарт фронтузунуң кежигүннери.

Болгарияда март 8-тиң байыралынга белеткел тайбың дээш демиселдиң, социализм тургузуушкунунда чаа-чаа чедишкиннерниң демдээниң адаа-биле эрттап турар. Он-он муң болгар хөрөөженнер Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунуң кыйгырыының адаанга бо хүннерде боттарының аттарын салганнар.

(СЭТА).

Париж дугуржулгаларынга удур демиселдиң делегей хүнүнге белеткел

ВАРШАВА. Париж дугуржулгаларынга болгаш герман милитаризмни катап төрүүндүреринге удур демиселдиң март 10 да эртер делегей хүнүнге холбаштыр Польшаның профэвилелдериниң төп чөвүлели чаа дайынның айыылынга удур, Барыын Германияны дагын чепсеглээринге удур демиселди күштелдиреринче ажылчы чоннарны кыйгырган.

Март 10-нуң хүнүн париж дугуржулгаларынга удур, герман милитаризмни катап тургузарынга удур демиселдиң бүгү-польша хүнү кылыры эргежок чугула деп чөвүлелдиң шиитпиринде демдеглеп турар. Европаның бүгү демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг күштери-биле эп-сеткил-каттыштырылгазын, боттарының Төрөөн чуртунуң катап каттыжыышкыны дээш, демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германия дээш демисежип турар немец ажылчын аңгы-биле эп-сеткил каттыштырылгазын болгаш нэйыралды илередир төлөөде, ол хүн митингилерни болгаш хуралдарны организастаары эргежок чугула.

(СЭТА).

Лейпцигте 1955 чылдың часкы ярмарказында

ЛЕЙПЦИГ. Делегейиин чаңчыл болган часкы ярмарказының ажыттыларынга Лейпцигке делегейиин 43 чурттарының төлөөлекчилери келген. Ярмарканың түгле техниктиг болгаш өске-даа делгелгелериин киржикчилериниң аразында 36 чурттардан (ГДР-ни болгаш Барыын Германияны санаваска) 9600 ажыг фирмалар болгаш организациялар санатынып турар. Эрткен чыл-биле деннеерге ярмарканың барыын талакы чурттардан — Франциядан, Англиядан, Финляндиядан, Италиядан, Австралиядан, Швециядан, Даниядан, Голландиядан, Аргентинадан болгаш өске-даа чурттардан киржикчилериин саны дыка көвүдээн.

Совет улетпүрүн болгаш көдээ ажылагыйның чедишкиннерин тодаргай көргүзүп турар совет павильон техниктиг делгелгениң көрүкчүлериниң хайгааралын хаара тыртып турар.

Кыдат Улус Республиканың болгаш улус демократиязының өске-даа чурттарының павильоннарын көрүкчүлер улуг сонуургал-биле көрүп турар. Индияның база ол ышкаш лейпциг ярмаркаларынга бир дугаар киржип турар Марокконуң болгаш Мадагаскарның делгелгелери көрүкчүлерни сонуургадып турар.

Баштайгы ийи хүнде-ле барыын талакы улетпүржүлер биле улус демократиязының чурттарының организацияларының төлөөлекчилериниң аразында каш садыг дугуржулгаларын чарган.

Лейпцигте 1955 чыллың часкы ярмарказы чурттарның политиктиг болгаш ниитилел тургузуундан хамаарылга чокка улустар аразының хостуг салыын чөрүдарыныы, Барыын болгаш Чөөн чүктүн аразында садыгдажылганың бот-боттарынга ажыктыг болурунуң херечиин болуп турар. Гамбургта үнүп турар «Вест-ост» деп садыг сеткүүлү Лейпциг ярмарказын «делегейиин бүгү ажыл-агыйының онза солун делгелгези» кылдыр үнелеп көрүп турар. Барыын чүк-биле Чөөн чүктүн садыынга ярмарка чаа болдунар аргаларны ажыдып турар деп сеткүүл демдеглээн.

(СЭТА).

ГДР-ниң улустуң палатазының чагаазын барыын-герман черлериниң ландтагтарынга дамчыдып бердинген

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң медээлеп турары-биле алырга республиканың улустуң палатазының президиумунуң даасканы-биле ГДР-ниң улустуң палатазының төлөөлери ГДР-ниң улустуң палатазының 1955 чылдың март 2-де хүлээп алганы немец улуска чагаазын барыын-герман черлериниң ландтагтарының төлөөлекчилеринге март 5-те дамчыдып берген.

Чуртту тайбың арга-биле катап каттыштырар дугайында айтырыг талазы-биле бүгү Германияга бадылаашкынны доп-дораан норудар дугайында улустуң палатазының саналының талазы-биле боттарының саналын барыын-герман ландтаттар илередирин чагааның дагамыр бижиинде дилеп турар.

(СЭТА).

Ирак улус—шериг блоктарынга удур

КАИР. «Аль-Гумхурия» солуннуң корреспондентизиниң Багдаттан медээлеп турарындан алырга, турк-ирак шериг керээзинге удурланган ажылчыннарның болгаш студентилериин ирак найыслалга болган чысказын полиция боолаан. Өлүрткеннер болгаш балыглатканнар бар болган.

Ортумак болгаш дээди өөредилге черлериниң өөренникчилериниң февраль 25-те эгелээн ажыл соксадыышкыны үргүлчүлеп турарын база медээлеп турар. Ол ажыл соксадыышкынын турк-ирак шериг керээзинге удурланыышкынның демдээ кылдыр чорудуп турар.

(СЭТА).

Чанкайшичи дээрбечилериниң араатанзыг чоруктарының чаа херечилелдери

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентилериниң дыннадыларында чугаалап турары болза, чанкайшичи дээрбечилерден аштап-арыглаан ортулуктарның эрик чоогунда тайбың чонга хамаарыштыр оларның кем-буруулуг херектериниң улам-на чаа истери тыштып илерип турар.

Истелгелериниң медээлериниң көргүзүп турарын ёзугаар алырга, Дачэнь ортулуктардан мурнуу талаже турар Пиньфыншань деп улуг эвес ортулукчуташ төрээн черин каапкаш чоруурун күзевээн чурттакчыларны чанкайшичилериниң араатанзыы-биле аажылап турган черлериниң биразы болуп турар. Чанкайшичилериниң дезип чоруй барганының соонда ол черден киничилер, ылчирбелер болгаш эттеп-эриидээшкиниин өске-даа чепсектери тывылган.

Кыдаттың Улустуң-хосталга армиязының дайынчыларының амы-тынын алганы Дачэнь чоогунда турар ортулукчуташтың чурттакчыларының биразының чугаалааны болза, чанкайшичилер ортулуктан дезип үнериниң мурнуу чарыында тус черниң чонунуң ортузунга массалыг тудуп хоругдаашкыннарны чорутканнар. Он-он өске кижилер-биле кады ол хөмүрдаш уургайынче кирп октатырган болгаш аная каш хонукта олурган.

Тараачын хөрөөжен Ван Сян-хуаның дыннатканы болза, чанкайшичилер ол черниң чурттакчыларындан Тайваньче чоруткан турарының дугайында оларның аттарын салдырып ап турганнар. Адын салырындаа ойталаан кижини бажыңнап, эттеп-соп турганнар.

Чанкайшичилериниң кем-буруулуг херектериниң истери ол ышкаш Наньцзишань ортулуктуң өртенген суурунуң хөй санныг ыйба-хүлериниң кестүп турар. Ол чоруктарны көрген кижилериниң херечилерин ёзугаар алырга, ортулуктуң ийи муң ажыг чурттакчыларын Тайваньже күш-биле сывыра берген. Чанкайшичилер ортулукка сүрүп алгаш барып шыдаваан кижилерин өлүрүп турганнар. Олар чурттага черлериниң үреп, балыкчы хемелерки, четкилерни өртедипкен болгаш малды хораннап турганнар.

(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

ЧАГЫКЧЫЛАРГА

„ШЫН“

солунну үзүктел чокка алыры-биле чагыдылганы узадыры чугула

Чагыдылганы хүлээп алырын, а ол ышкаш чагыдылганың хуусаазын узадырын харылзааның бүгү-ле конторалары, салбырлары, агентилери база почтальоннар чорудуп турар.

Албаннаар бажыңнарны, чуунду төгер оңгарларны чогуур өйүнде аштаңар

Бокта, өдекте, хирде халдавырлыг аарыгларның: ижин тифиниң, ижин аарымының, паратифтиң, ол ышкаш кыжаның болгаш өске-даа аарыгларның микробтары бар турар.

Хир довуракка сиңникеш, кудуктарда болгаш хөлбектерде сугларны довурак-биле хирленген суг массалыг аарыгны үндүрүп болур.

Албаннаар бажыңнарның шалазын хирлендирбенер. Идиктиң дузалам-чызы-биле халламырлыг хир чурттаар бажынга келдинип, ынчангаш бажың иштин күргатта шырбиирге довурак-биле кады аъш-чемге, савага чыыпынар болгаш ол ышкаш думчук үттерин, аасты дамчыштыр кижиниң иштинге кирип болур. Бичии уруглар шала кырынга союп чорааш бодунуң аскынче халдавыр кирип болур.

Бажыңнар чаны болгаш кудумчу арыг болган тудум-на халдавырлыг аарыглар эвээш болур.

Аарыгларга удур корум-чурум дээш демисежиңер.

Арыг-шеевер кадык чоруктуң үндезини.

Санитар-чырыдыышкынның Тыва область Бажыңы.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының 3—68, партийжи амыдырал, пропаганда, кодаа ажылчагый, культура болгаш амыдырал киллистериниң база бухгалтериянның —3—65, харылсалгалыг секретарының 4—98, иштики информация, чагаа, үлетпүр транспорт киллистериниң—3—88.

ТС—01812

Культура эргелелиниң типографиязы